AÐALNÁMSKRÁ TÓNLISTARSKÓLA

Tónfræðagreinar – drög

MENNTAMÁLARÁÐUNEYTIÐ

2005

Efnisyfirlit

- Formáli
- Tónfræðagreinar
  - Tónfræðanám
    - Skipulag tónfræðanáms
    - Grunnnám
    - Miðnám
    - Framhaldsnám
  - Þættir í tónfræðanámi
    - Munnleg og skrifleg tónheyrn
    - Tónfræðileg þekkingaratriði
    - Hlustun og greining
    - Tónsköpun
    - Tónlistarsaga
    - Söngur
    - Hljóðfæraleikur
    - Hreyfing
    - Hljómfræði
    - Tölvutækni
    - Valverkefni í grunn- og miðnámi
    - Valgrein í framhaldsnámi
  - Námsmat og próf
    - Almennt um námsmat
    - Matsaðferðir
  - Áfangapróf
    - Skipulag og tilgangur
    - Einkunnagjöf og lágmarkseinkunn
    - Prófreglur – tónfræðapróf
  - Grunnnám
    - Markmið í grunnnámi
    - Grunnpróf
  - Miðnám
    - Markmið í miðnámi
    - Miðpróf
  - Framhaldsnám
    - Markmið í framhaldsnámi
    - Framhaldspróf

Framhaldsnám – aðalgrein
- Markmið
- Framhaldspróf

Viðaukar
- Dæmi um viðfangefni á áfangaprófum
  - Grunnpróf
  - Miðpróf
  - Framhaldspróf

FORMÁLI

Aðalnámskrá tónlistarskóla skiptist annars vegar í almennan hluta og hins vegar í greinanámskrár fyrir einstök hljóðfæri og námsgreinar í tónlistarskólum. Í þessu riti er að finna greinanámskrár í tónfræðum. Námskrárnar miðast við þá skipan tónlistarnáms sem mælt er fyrir um í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla.

Í almennum hluta aðalnámskrár eru hlutverk og meginmarkmið tónlistarskóla skilgreind. Náminu er skipt í þrjá námsáfanga, grunnnám, miðnám og framhaldsnám, og lögð áhersla á samræmt námsmat við lok áfanganna. Jafnframt er lögð áhersla á sjálfstæði og frumkvæði einstakra skóla, skapandi starf og samvinnu í skólastarfi.

Aðalnámskrá tónlistarskóla er ætlað að tryggja fjölbreytni en jafnframt að stuðla að samræmingu þeirra námsþátta sem aðalnámskrá tekur til, bæði innan einstakra tónlistarskóla og á milli skóla.

Almenn atriði varðandi námsþætti og námsmat er að finna í almennum hluta aðalnámskrár. Þar er einnig að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófreglur og einkunnagjöf. Því er mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér almennan hluta aðalnámskrár tónlistarskóla vandlega.

Í almennum hluta aðalnámskrár er mælst til þess að tónlistarskólar skilgreini starfssvið sitt í eigin skólanámskrám. Við þá námskrárgerð er hverjum skóla ætlað að taka mið af stefnumörkun aðalnámskrár tónlistarskóla, ásamt því að sinna sérhæfðum og staðbundnum markmiðum.

Í námskrá í tónfræðum er að finna umfjöllun um tónfræðanám, þætti í tónfræðanámi og áfangapróf, auk sértækra markmiða í tónfræðum fyrir grunnnám, miðnám og framhaldsnám, svo og tónfræðanám sem aðalnámsgrein. Í viðauka námskrárinnar eru dæmi um prófverkefni á áfangaprófum.

TÓNFRÆÐAGREINAR

Í þessum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er fjallað um nokkur atriði varðandi nám í tónfræðagreinum og þætti í tónfræðanámi. Þar á eftir fara kaflar um hvern hinna þriggja meginháfanga námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám. Í þessum köflum eru fyrst tilgreind þau leikni- og skilningsmarkmið sem nemendur þurfa að hafa náð við lok hvers námsáfanga. Síðan er gerð grein fyrir prófkröfum á áfangaprófum. Í lok námskrárinnar eru dæmi um viðfangsefni á áfangaprófum í tónfræðagreinum.

Tónfræðanám

Í aðalnámskrá eru fleirtöluorðin tónfræði og tónfræðagreinar notuð sem samheiti yfir ýmsar greinar, svo sem tónfræði, hljómfræði, tónheyrn, tónlistarsögu, formfræði og kontrapunkt. Í grunn- og miðnámi er um samþætt nám að ræða en í framhaldsnámi geta tónlistarskólar valið hvort tónfræðagreinar eru kenndar samþættar eða aðskildar. Tölvunám tengt tónlist telst einnig til tónfræðanáms, hvort heldur tölvan er notuð til tónsköpunar, nótnaritunar, sem tóngjafi eða upptökutæki. Með hjálp tölvu gefast nemendum sífellt meiri möguleikar í þekkingaröflun, þjálfun, tónsköpun og tónlistariðkun.

Tónfræðanám hefur að markmiði að auka tónnæmi, þekkingu og skilning nemenda á innri gerð tónlistar sem og að þeir öðlist færni til að fást við fjölbreytileg viðfangsefni í tónlist. Einnig á námið að stuðla að því að nemendur þroski með sér sjálfstæð viðhorf til tónlistar.

Skipulag tónfræðanáms
Tónlistarskólar starfa við mismunandi aðstæður og skipulag þeirra getur verið með ýmsum hætti. Það er í höndum skólastjórnenda og kennara einstakra skóla að skilgreina hvaða leiðir er valdar til að ná markmiðum aðalnámskrár tónlistarskóla, þ.m.t. markmiðum tónfræðanámskrár.

Gert er ráð fyrir að tónfræðanám fari að oftast fram í

hóptímum. Stærð hópa getur verið breytileg en gæta þarf þess að hópar séu hæfilega stórir miðað við skipulag námsins. Mikilvægt er að tónfræðanám tengist hljóðfærakennslu og þeim viðfangsefnum sem unnið er með hverju sinni í hljóðfæranáminu. Gagnkvæm tengsl af þessu tagi geta verið með ýmsum hætti, allt eftir aðstæðum og áherslum á hverjum stað.

Inntaki tónfræðanámskrár og markmiðum tónfræðanáms má ná með ýmsum hætti. Séu aðstæður til reglubundinnar hópkennslu ekki fyrir hendi kunna aðrar leiðir að vera færar, svo sem einstaklingsbundið nám í tengslum við hljóðfærakennslu, einstaklingsnám í tónfræðagreinum, námskeiðaform og fjarkennsla. Í öllum tilfellum þarf þó að gæta að inntaki og markmiðum náms í tónfræðagreinum.

Mikilvægt er að nám í tónfræðagreinum og hljóðfæranám myndi eina heild. Til að svo megi verða þarf að huga að heildarskipulagningu og markvissri samvinnu innan skólans. Brýnt er að í skólum séu þróaðar aðferðir til að styðja við slíkt samstarf svo tryggja megi að nemendur fái heildstæða kennslu þar sem tónfræðanám styður hljóðfæranám og öfugt.

Aðbúnaður og umhverfi í tónlistarskólum getur haft mikil áhrif á námsárangur nemenda sem og á viðhorf og líðan allra sem í skólunum starfa. Í kafla um námsumhverfi í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 57–58 og í viðauka á bls. 68–72 er að finna umfjöllun um húsnæði og búnað tónlistarskóla.

Grunnnám

Grunnnám er fyrsti áfangi tónlistarnáms og markar upphaf á ferli nemenda í tónlistarskólum. Mikilvægt er að fyrsta reynsla af náminu sé jákvæð, námið sé í senn skemmtilegt og krefjandi, það myndi markvissa heild en sé jafnframt lagað að þörfum ólíkra nemenda.

Í grunnáfanga tónfræðanáms er gert ráð fyrir samþættri kennslu tónfræðagreina þar sem inntak einstakra greina fléttast með ýmsum hætti saman við margvíslega virkniþætti, svo sem hljóðfæraleik, söng, hreyfingu, lestur, skráningu, hlustun,

greiningu og sköpun.

Meirihluti nemenda í grunnnámi er á grunnskólaaldri. Eðlilegt er að nemendur sem hefja tónlistarnám á aldrinum 6–8 ára ljúki grunnprófi á aldrinum 11–12 ára. Ekkert er þó því til fyrirstöðu að nemendur hefji grunnnám á öðrum aldri, bæði yngri og eldri. Byrji nemendur eldri en hér er lýst má gera ráð fyrir að þeir geti farið hraðar yfir í náminu og lokið grunnprófi á skemmri tíma en þeir sem yngri eru. Mikilvægt er að almennir tónlistarskólar bjóði upp á námsleiðir sem hæfa þroska og námsgetu nemenda á ólíkum aldri.

Samþætt byrjendanám, fornám eða forskólanám, sem sniðið er að aldri og þroska ungra barna, telst til grunnnáms tónlistarskóla. Algengt er að börn á leikskólaaldri og yngstu nemendur grunnskóla stundi slíkt nám. Yfirleitt er námið undanfari hljóðfæranáms og veitir sem slíkt aukinn tónþroska og mikilvæga grunnþjálfun fyrir hljóðfæranám. Miðað er við að um samþætt nám sé að ræða og að markmið séu í samræmi við aðalnámskrá tónlistarskóla. Jafnframt er gert ráð fyrir því að tónfræðanámskrá sé höfð til hliðsjónar við skipulagningu námsins svo og einstakar greinanámskrár í hljóðfæraleik eftir því sem við á. Þetta á einkum við ef leikur á önnur hljóðfæri en skólahljóðfæri er hluti af náminu.

Það er á valdi einstakra tónlistarskóla að skilgreina þau markmið sem nemendur eiga að hafa náð við lok þessa náms, enda við það miðað að námið spanni einungis hluta grunnnáms í tónfræðagreinum og hljóðfæranáms.

Miðnám

Miðnám er annar áfangi almenns tónlistarskólanáms. Viðfangsefni nemenda, jafnt í hljóðfæranámi sem tónfræðagreinum, verða í senn umfangsmeiri og að nokkru leyti sérhæfðari. Námið krefst meiri tíma en áður og áhugi nemenda skiptir sköpum um framvindu og góðan námsárangur. Nemendur geta stundað námið á ólíkum forsendum og með ólíkan tilgang í huga. Fyrir suma nemendur opna lok miðnáms dyr að framhaldsnámi, síðasta áfanga almenns tónlistarskólanáms. Jafnframt gefst góðum nemendum kostur á

að sækja um aðgang að listnámsbrautum framhaldsskólanna að loknu miðprófi.

Í miðáfanga tónfræðanáms er gert ráð samþættri kennslu tónfræðagreina með svipuðum hætti og í grunnnámi. Námið byggir á þeirri undirstöðu sem grunnnám í tónfræðagreinum veitir. Viðfangsefni eru mikið til hin sömu en þekking og færni eykst verulega á öllum sviðum.

Framhaldsnám
Framhaldsnám er síðasti og jafnframt viðamesti áfangi almenns tónlistarskólanáms. Námið í heild er orðið sérhæfðara og gerir meiri kröfur til nemenda en nám á fyrri stigum. Gert er ráð að góðir nemendur sem ljúka framhaldsprófi séu hæfir til að takast á við tónlistarnám á háskólastigi, hér á landi eða erlendis.

Í framhaldsnámi skiptist tónfræðanám í kjarnagreinar og valgrein. Megináhersla er lögð á kjarnagreinar en þær eru hljómfræði, tónheyrn og tónlistarsaga. Miðað er við að umfang valgreinar samsvari eins vetrar námi[1] í fagi sem annað hvort víkkar sjóndeildarhring nemandans eða dýpkar þekkingu hans á afmörkuðu sviði.

Hér á landi er hefð fyrir því að kenna kjarnagreinar tónfræðanáms í aðskildar. Sú nálgun er góð og gild en vakin er athygli á þeim möguleika að bjóða upp á samþætta kennslu í tveimur eða fleiri tónfræðagreinum, þannig mætti t.d. tengja tónheyrn og hljómfræði, öll fögin þrjú eða valgrein og eina eða fleiri kjarnagrein. Meginatriði er að nemendur nái lokamarkmiðum tónfræðanámskrár, hvaða leið sem farin er.

Nemendur eiga þess kost að ljúka framhaldsprófi með tónfræðagreinar sem aðalnámsgrein í stað hljóðfæris. Meginmarkmiðið er að veita nemendum undirbúning undir háskólanám í tónfræðagreinum, tónsmíðum eða tæknigreinum tengdum tónlist. Nánar er gerð grein fyrir þessu námi á bls. ** síðar í þessu riti.

1 Ein til tvær vikustundir.

Þættir í tónfræðanámi

Skipta má tónfræðanámi í þætti út frá frum- og efnisþáttum tónlistar, virkniþáttum eða viðfangsefnum. Frumþættir vísa til eðlis hljóða og tóna en efnisþættir til þess efniviðar sem greina má í tónlist. Eftirtaldir efnisþættir tónlistar eru lagðir til grundvallar námsmarkmiðum þessarar námskrár: tónlengd, tónhæð, hljómar, tónblær, tónstyrkur, hraði, túlkun, tón- og hendingamótun, form, tónvefur, stíll, stefnur og saga.

Í samþættu tónfræðanámi, fléttast saman á margvíslegan hátt ýmsir þættir námsins og inntak hefðbundinna tónfræðagreina. Eins og áður hefur komið fram er gert ráð fyrir slíku kennslufyrirkomulagi í grunn- og miðnámi í tónfræðagreinum en í framhaldsnámi er skólum í sjálfsvald sett hvort og þá að hvaða marki tónfræðagreinar eru kenndar samþætt.

Hér á eftir fer stutt umfjöllun um afmarkaða þætti í tónfræðanáminu. Samsvarar sú skipting að mestu leyti hefðbundinni greinaskiptingu í tónfræðanámi. Vægi einstakra þátta í náminu getur verið breytilegt, ræður þar m.a. aldur og þroski nemenda sem og hvar þeir eru staddir á námsferlinum. Ætla má til dæmis að söngur og hreyfing séu hlutfallslega veigameiri þættir í grunnnámi ungra nemenda en hjá eldri byrjendum. Hins vegar er líklegt að meiri áhersla sé á lestur og skráningu hjá þeim síðarnefndu.

Í köflum um einstaka hluta námsins, grunnnám, miðnám og framhaldsnám, bls.** í þessu riti er að finna þau markmið sem miðað er við að nemendur hafi náð við lok viðkomandi námsáfanga og dæmum í viðauka um viðfangsefni á áfangaprófum í tónfræðagreinum, bls. ***, er ætlað að gefa enn gleggri mynd af þeim kröfum sem gerðar eru til nemenda við lok áfanganna.

Munnleg og skrifleg tónheyrn
Mikilvægt er að fjölbreytt heyrnarþjálfun fléttist inn í alla virkniþætti og verði rauður þráður í gegnum allt tónfræðanámið. Markmiðið er að frá upphafi verði leitast við að þroska almennt tónnæmi og leggja traustan grunn undir

tónminni, lestur, greiningu og skráningu síðar á námsferlinum. Gert er ráð fyrir að tónheyrnarþjálfun sé veigamikill þáttur samþætts náms í tónfræðagreinum allt frá upphafi en í framhaldsnámi má ætla að tónheyrnarþjálfun fari fram í sérstökum kennslustundum. Eigi að síður er mikilvægt að tónheyrn tengist öðrum viðfangsefnum tónfræðanáms í framhaldsnámi.

Reglubundin þjálfun er lykilatriði allt frá upphafi námsins, jafnframt því sem tengsl við aðra námsþætti, svo sem ýmiss konar greiningu, þekkingaratriði og tónsköpun, stuðla að auknum skilningi og færni nemenda. Síðast en ekki síst stuðla tengsl námsþátta að aukinni ánægju af hlustun, upplifun og iðkun tónlistar.

Tónfræðileg þekkingaratriði
Undir tónfræðileg þekkingaratriði heyrir almenn tónfræðikunnátta í hefðbundnum skilningi, þ.e. ritreglur tónlistar, leiðbeinandi orð og merki, hrynur, tóntegundir, tónbil, hljómar o.s.frv. Kunnátta og færni nemenda í tónfræðilegum þekkingaratriðum er mikilvæg undirstaða undir allt tónlistarnám. Því er nauðsynlegt að þessum námsþætti séu gerð góð skil og nemendur hljóti trausta þjálfun í þessum grundvallaratriðum. Í upphafi námsins er miðað við að vægi þessa námsþáttar sé takmarkað en að umfangið aukist þegar í miðnám er komið. Gert er ráð fyrir að við lok miðnáms hafi nemandi gott vald á tónfræðilegum þekkingaratriðum.

Mikilvægt er að tónfræðileg þekkingaratriði tengist viðfangsefnum nemenda, bæði í tónfræða- og hljóðfæranámi og eigi þannig bakgrunn í reynsluheimi nemenda. Enn fremur er mikilvægt að setja námið í sögulegt samhengi og tengja það tónlistinni í samfélaginu hverju sinni.

Hlustun og greining
Með hlustun er lagður grunnur að öllum þáttum tónlistarnáms og er hún því óhjákvæmilega þungamiðja í tónlistaruppeldi. Nemendur læra með því að hlusta og líkja eftir, auk þess sem hlustun er forsenda þess að nemendur geti tjáð sig, greint, metið og túlkað tónlist.

Námsþátturinn hlustun og greining miðar að því að nemendur öðlist þekkingu og skilning á efnisþáttum tónlistar, svo sem ólíkum tónlistarstefnum, stíl, formi, tónblæ, tónstyrk, hraða, tónvef, tónlengd, tónhæð og hljómum. Í tónfræðakennslu er áhersla lögð á að nemendur kynnist fjölbreyttri tónlist frá ýmsum tímum, jafnt í lifandi flutningi nemenda, kennara eða annarra tónlistarmanna og í hljóðriti. Miðað er við að hlustun sé tengd virkni af ýmsu tagi, svo sem hreyfingu, nótnalestri, skráningu, sköpun, greiningu og flutningi.

Tónsköpun
Tónlist sem nemendur semja sjálfir hefur margvíslegt gildi. Hún hefur listrænt gildi fyrir nemandann sjálfan, aðra nemendur, aðstandendur, kennara og áheyrendur. Tónsköpun virkjar frumkvæði og sköpunarkraft nemandans, veitir ánægju og eflir sjálfstraust. Skapandi starf tvinnar einnig saman margvíslega þekkingarþætti og ímyndunarafl nemandans. Frá sjónarhóli kennararans veitir tónsköpun einnig innsýn í hæfni og skilning nemenda á ýmsum sviðum, svo sem tónfræðileg þekkingaratriði og vinnubrögð. Tónsköpun má meðal annars nota til að þjálfa ýmis atriði í nótnalestri, tónheyrn, hljómfræði, formfræði og tónlistarsögu. Með fjölbreyttri tónsköpun gefst nemendum tækifæri til að vinna með hljóð og tóna, auk þess að öðlast aukinn skilning á efnisþáttum, hugtökum og stíltegundum tónlistar. Jafnframt þjálfast nemendur sem gagnrýnir hlustendur.

Í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 27, kemur fram að sérstök áhersla er lögð á að allir nemendur í grunnnámi taki virkan þátt í skapandi starfi en þeim nemendum í mið- og framhaldsnámi sem áhuga hafa á tónsköpun gefist kostur á sérstökum kennslustundum í þeirri grein. Eigi að síður má ætla að tónsköpun verði liður í samþættu tónfræðanámi í miðnámi og að einhverju marki í framhaldsnámi, svo sem í hljómfræði.

Tónlistarsaga
Í grunn- og miðnámi er miðað við að tónlistarsaga fléttist inn í ýmsa virkniþætti og þannig kynnist nemendur afmörkuðum þáttum tónlistarsögunnar, s.s. einstökum tónskáldum, stefnum og stílum.

Í framhaldsnámi er miðað við að nemendur öðlist yfirsýn yfir vestræna tónlistarsögu allt frá upphafi til samtímans, auk þess að kynnast íslenskri tónlistarsögu. Ekki er gert ráð fyrir að um mjög ítarlegt nám verði að ræða enda viðfangsefnið umfangsmeira en svo að unnt sé að gera því tæmandi skil á þessu skólastigi. Eftir því sem tök eru á er gert ráð fyrir að nemendur í tónfræðanámi kynnist heimstónlist, popptónlist, rokktónlist og djasstónlist.

Grundvallaratriði er að nemendur heyri þá tónlist sem til umfjöllunar er hverju sinni og gæta þarf þess að nemendur í framhaldsnámi hafi sem best aðgengi að tónlistinni til hlustunar utan kennslustunda.

Söngur
Miðað er við að söngur sé veigamikill virkniþáttur í tónfræðanámi og tengist ýmsum efnisþáttum, svo sem tónlengd, tónhæð, hljómum, tónblæ, hendingamótun, formi og stíl. Söngur ýmiss konar tónlistar opnar möguleika á fjölbreyttri samþættingu, jafnframt því sem nemendur þjálfast í ýmsum leikniatriðum, til að mynda í nótnalestri, tónbilum, hljómum og söng tónstiga. Söngur getur einnig verið notadrjúgur við tónsköpun. Máttur söngsins til upplifunar, tjáningar, sameiningar og skemmtunar verður seint ofmetinn.

Margvíslegur söngur er þungamiðja í samþættri kennslu grunnnáms og miðnáms. Þegar lengra miðar í náminu er söngur meginþáttur í tónheyrnarþjálfun og getur einnig verið notadrjúgur í hljómfræði og tónlistarsögu.

Hljóðfæraleikur
Mikilvægt er að hljóðfæraleikur sé hluti tónfræðanáms á grunn- og miðnámi. Í framhaldsnámi er minni hefð fyrir notkun hljóðfæra þó að möguleikar séu vissulega fyrir hendi. Í samþættu námi er eðlilegt að flétta þennan virkniþætti inn í námið en í greinaskiptu tónfræðanámi má ætla að hljóðfæraleikur verði einna ríkastur í hljómfræðinámi. Eigi að síður kann að vera mögulegtt að flétta hljóðfæraleik inn í aðrar tónfræðagreinar eftir því sem tök eru á. Leikur á

hljómborðshljóðfæri er æskilegur þáttur í hljómfræðinámi en ýmis hljóðfæri geta einnig nýst vel í öðrum greinum í framhaldsnámi.

Í samþættu tónfræðanámi er gert ráð fyrir að notkun skólahljóðfæra, bæði hryn- og laglínuhljóðfæra, sé fastur liður í náminu. Einnig er sjálfsagt að nota heimasmíðuð hljóðfæri nemenda og aðra hljóðgjafa, svo og tölvur og hljóðgervla eftir því sem tök eru á. Síðast en ekki síst er mikilvægt að nemendum gefist tækifæri á að nota eigin hljóðfæri í tónfræðanáminu. Þetta á ekki hvað síst við þegar unnið er að ýmiss konar greiningu eða tónsköpun.

Hreyfing
Tónlist laðar gjarnan fram hreyfingu og hreyfing kallar á tónlist. Tónlistarnæmi og skilning má greina í líkamlegri svörun við tónlist, ekki hvað síst hjá ungum börnum, og í hreyfingu má finna samsvörun við helstu efnisþætti tónlistar. Sem dæmi má nefna að auðvelt er að skynja púls í tónlist með því að ganga eða klappa.

Miðað er við að hreyfing sé hluti af samþættu tónfræðanámi, einkum en þó ekki eingöngu í grunnnámi. Hreyfiuppeldi tengt tónlist má flokka eftir því hvort um er að ræða frjálst eða bundið form. Í bundnu formi er hreyfingin skipulögð fyrirfram, svo sem í dönsum og hringleikjum, en frjálsa formið byggir að miklu leyti á spuna sem aftur getur mótast í fast form við endurtekningu. Báðir þessir flokkar eru notadrjúgir og þá má tengja ýmsum efnisþáttum, svo sem tónlengd, tónhæð, formi, stíl, sögu og tónsköpun. Hreyfing getur til að mynda verið notadrjúg við þjálfun hrynskyns, takttegunda og flókinna hrynmynstra og takttegunda hjá eldri nemendum.

Hljómfræði
Miðað er við að formlegt nám í hljómfræði hefjist að loknu miðprófi í tónfræðagreinum og byggi á þeim grunni sem nemendur hafa öðlast í grunn- og miðnámi. Þó að ekki sé um eiginlega hljómfræðikennslu að ræða í grunn- og miðnámi er miðað við að nemendur í þessum námsáföngum kynnist hljómum og öðlist reynslu af notkun þeirra frá ólíkum sjónarhornum.

Meginþættir náms í hljómfræði eru hljómgreining, þjálfun í raddfærslu samkvæmt tölusettum bassa og hljómsetning. Æskilegt er að nemendur geti tengt hljómfræðileg þekkingaratriði við hljómborðsleik, tónheyrn og hlustun.

Tölvutækni
Tölvur gegna lykilhlutverki í nútímasamfélagi og eru notkunarmöguleikar þeirra margvíslegir. Í tónfræðanámi gefst kostur á að nýta tölvur meðal annars sem skráningartæki, upptökutæki, hljóðgjafa, tæki til tónsmíða og síðast en ekki síst sem upplýsingamiðil. Þannig geta tölvur komið inn í nánast alla þætti námsins og er mikilvægt að skólar nýti sér möguleika þeirra. Æskilegt er að nemendur kynnist tölvunotkun í tónlist á sem fjölbreytilegastan máta, eftir því sem aðstæður leyfa, enda þótt ekki sé gerð sérstök krafa um notkun tölva í tónfræðanámi.

Valverkefni í grunn- og miðnámi
Við lok grunn- og miðnáms eiga nemendur að skila valverkefni sem metið er sem hluti viðkomandi áfangaprófs. Markmið valverkefnis er að nýta og dýpka þekkingu nemenda í ákveðnum þáttum námsins, þ.e. sköpun, greiningu, hlustun eða flutningi, auk þess að stuðla að frumkvæði og sjálfstæðum vinnubrögðum. Miða skal umfang verkefnisins við námsstig, aldur og þroska nemenda. Heimilt er að verkefnið sé unnið í hópvinnu.

Verkefnunum má skila munnlega, skriflega eða í hljóðriti. Verkefni geta verið með ýmsum hætti, svo sem tónsmíðaverkefni, stutt ritgerð, veggspjald, kynning eða frásögn tengd tónlistarsögu, hlustun eða upplifun. Tónsmíð getur verið í formi flutnings, upptöku eða rituð. Viðfangsefni í tónlistarsögu og greiningu geta verið skrifleg eða munnleg verkefni um ákveðna tónlistarstefnu, stíl, tónskáld, tónverk eða hljóðfæri. Verkefni geta tekið til dægurtónlistar, djasstónlistar, klassískrar tónlistar eða heimstónlistar.

Þó framangreind dæmi séu nefnd er valverkefnum í raun engin takmörk sett og sjálfsagt að nýta ímyndunarafl kennara og nemenda til hins ítrasta.

Valgrein í framhaldsnámi
Til að ljúka framhaldsprófi í tónfræðagreinum þurfa nemendur að ljúka námi í valgrein. Valgrein er annað hvort ætlað að víkka sjóndeildarhring nemenda á fjölbreytileik tónlistarinnar eða dýpka þekkingu þeirra á tilteknu sviði. Miðað er við að umfang náms í valgrein samsvari eins vetrar reglubundnu námi í tónfræðagrein, þ.e. einni til tveimur vikustundum. Skólum er í sjálfsvald sett hvaða valgrein eða valgreinar boðið er upp á. Heppilegt kann að vera að tveir eða fleiri tónlistarskólar hafi með sér samstarf um framboð valgreina, þ.e. að nemendur sæki nám í valgrein í öðrum skóla en þeirra eigin.

Námsmat og próf

Mikilvægt er að mat á árangri kennslu og framvindu náms sé fastur liður í skólastarfi. Í kafla um námsmat og próf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 30–32 er að finna almenna umfjöllun um námsmat ásamt ákvæðum sem skólar skulu fylgja. Hér á eftir fara almennar ábendingar um námsmat en í næsta kafla er gerð grein fyrir áfangaprófum í tónfræðagreinum.

Almennt um námsmat
Með námsmati er leitast við að komast að því hvort nemandi hefur náð tilteknum markmiðum eða hvernig miðar í átt að settu marki. Námsmarkmiðin eru jafnan margvísleg og fara má ýmsar leiðir til að ná þeim. Í ljósi þess er augljóst að matsaðferðir verða að vera fjölbreytilegar. Jafnframt þarf að gæta þess að matsaðferðir hæfi námsmarkmiðum og endurspegli áherslur í kennslu. Auk þess er vert að hafa í huga að námsgengi og framfarir verða ekki eingöngu metin með prófum og öðrum formlegum aðferðum.

Með því að meta stöðu nemenda í upphafi námstímabils má meðal annars fá gagnlegar upplýsingar sem auðvelda skipulag kennslu og stuðla að markvissu námi. Námsmat þarf einnig að fara fram jafnt og þétt á námstímanum. Það er hlutverk kennara að aðstoða og vísa nemendum veg til raunhæfs sjálfsmats, gera þeim grein fyrir markmiðum náms og hvernig áfram miðar. Upplýsinga um námsgengi verður því að afla jöfnum höndum með mati sem fram fer í hverri kennslustund og mati sem nær til lengri tímabila. Skólastjóri og kennarar bera ábyrgð á námsmati innan hvers skóla, bæði einstökum þáttum þess og þeim aðferðum sem beitt er.

Matsaðferðir
Suma námsþætti hentar að meta með prófum. Niðurstöður prófa veita upplýsingar um það hvernig nemendum hefur tekist að leysa tiltekin viðfangsefni á ákveðnum tíma samkvæmt markmiðum og skilgreindum kröfum námskrár. Annars konar aðferðir kunna að henta betur þegar meta þarf aðra

þætti námsins. Til að veita upplýsingar um langtímaframfarir getur verið heppilegt að nota umsagnir, framfaramöppur eða dagbók um námsframvindu nemenda. Vel hentar einnig að nota gátlista, umsagnir og aðrar huglægar aðferðir þegar meta á skapandi vinnu nemenda. Einnig geta hljóð- og myndupptökur verið gagnlegar við margs konar námsmat, m.a. til að safna upplýsingum um virkni og samvinnu nemenda, leikni þeirra, skilning og afrakstur skapandi starfs. Upptökur geta auk þess nýst vel við sjálfsmat nemenda. Um meðferð slíks efnis gilda sömu reglur og um önnur námsmatsgögn, þar á meðal þau lög er á hverjum tíma gilda um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga sem og þær reglur sem settar eru með stoð í þeim lögum.

Formlegt mat á námsárangri fer fram með prófum, annars vegar áfangaprófum sem lúta ákveðnum reglum og hins vegar með öðrum prófum á vegum skólans, s.s. vorprófum, könnunarprófum og stigsprófum. Í kafla um áfangapróf, bls. ** í þessu riti, eru birtar prófreglur fyrir tónfræðapróf, auk þess sem gerð er grein fyrir skipulagi og tilgangi áfangaprófa í tónfræðagreinum, einkunnagjöf og lágmarkseinkunn. Í köflum um einstaka námsáfanga, þ.e. grunnnám, miðnám og framhaldsnám, eru ákvæði um prófþætti og skiptingu þeirra ásamt viðmiðunum um lengd prófa. Dæmi um viðfangsefni á áfangaprófum í tónfræðagreinum er að finna á bls. *** í þessu riti.

Skólar hafa frjálsar hendur um önnur próf en áfangapróf. Í kafla um stigspróf í almennum hluta aðalnámskrár, bls. 45–46, er að finna nokkrar ábendingar til þeirra skóla sem kjósa að halda stigspróf. Þar er mælt með að tilhögun stigsprófa í tónfræðagreinum sé sambærileg tilhögun áfangaprófa, þ.e. að prófað sé í sömu námsþáttum og með hliðsjón af greinanámskrá í tónfræðum.

Nánari umfjöllun um námsmat og próf er að finna í almennum hluta aðalnámskrár bls. 30-32.

Áfangapróf

Við lok grunnnáms, miðnáms og framhaldsnáms skulu nemendur þreyta áfangapróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Ekki er nauðsynlegt að nemendur ljúki báðum hlutum áfangaprófs á sama ári en nemandi getur ekki þreytt miðpróf fyrr en grunnprófi er að fullu lokið. Sömuleiðis þarf að ljúka báðum hlutum miðprófs áður en framhaldspróf er tekið. Til að ljúka framhaldsprófi þarf nemandi að standast próf í hljóðfæraleik og tónfræðagreinum, auk þess að halda sjálfstæða tónleika innan eða utan skólans.

Skipulag og tilgangur

Eins og fram kemur í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla er tilgangur áfangaprófa fjölþættur. Prófunum er ætlað að skera úr um hvort og að hve miklu leyti nemendur uppfylla ákveðnar samræmdar kröfur um hæfni. Þeim er einnig ætlað að afla upplýsinga um nám og kennslu, meta frammistöðu nemenda í samræmi við markmið og kröfur aðalnámskrár og gera nemendum grein fyrir eigin frammistöðu í hverjum prófþætti. Enn fremur eru prófin lokapróf úr viðkomandi áfanga innan tónlistarskólans.

Grunnpróf í tónfræðagreinum er tvískipt, annars vegar munnlegt próf en hins vegar skriflegt próf. Auk þess skila nemendur valverkefni með metið er sem hluti grunnprófsins. Grunnpróf eru samin og yfirfarin í hverjum skóla.

Miðpróf í tónfræðagreinum er sömuleiðis tvískipt, annars vegar munnlegt próf en hins vegar skriflegt próf. Auk þess skila nemendur valverkefni sem metið er sem hluti miðprófsins. Munnlegur hluti miðprófs er saminn af Prófanefnd tónlistarskóla. Framkvæmd og mat er hins vegar í höndum viðkomandi skóla á grundvelli nákvæmra leiðbeininga frá Prófanefnd. Skriflegur hluti prófsins er samræmt próf, samið og yfirfarið af Prófanefnd tónlistarskóla.

Við lok framhaldsnáms í tónfræðagreinum skulu nemendur þreyta próf í hljómfræði, tónheyrn, tónlistarsögu og valgrein. Þessu til viðbótar þurfa nemendur í framhaldsnámi í tónfræðum sem aðalnámsgrein að ljúka námi í formfræði og greiningu, tónsmíðum og tölvutækni, auk miðprófs í hljóðfæraleik og grunnprófs á píanó eða annað hljómborðshljoðfæri, sé hljómborðshljóðfæri ekki þeirra aðalhljóðfæri. Framhaldspróf í tónfræðagreinum eru samin og yfirfarin í hverjum skóla á grundvelli námskrár í tónfræðagreinum.

Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–44, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, prófreglur og einkunnagjöf. Nánar er kveðið á um lengd prófa, skiptingu og vægi prófþátta, svo og valáfanga í framhaldsnámi á bls. ** í þessari námskrá.

Einkunnagjöf og lágmarkseinkunn

Á áfangaprófum í tónfræðagreinum skal gefa einkunnir í tölustöfum (einingum). Samanlagður hámarkseiningafjöldi allra prófþátta á hverju prófi er 100 einingar og skal gefið í heilum einingum. Sjá nánar á bls. 34 í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla.

Til að standast grunn- og miðpróf þarf nemandi að ná samtals 60 einingum á samþættu prófi í tónfræðagreinum, sem samsvarar lágmarkseinkunninni 6,0, og jafnframt að hljóta sömu lágmarkseinkunn í hljóðfæraleik. Til að standast framhaldspróf í tónfræðagreinum þarf nemandi lágmarkseinkunnina 6,0 í hverri grein.

Prófreglur – tónfræðapróf

1. Tónfræðapróf í grunn- og miðnámi eru skrifleg og munnleg.
2. Framhaldspróf í hljómfræði er skriflegt, framhaldspróf í tónheyrn er skriftlegt og munnleg, framhaldspróf í tónlistarsögu er skriflegt og prófa skal í valgrein til framhaldsprófs en gerð prófsins veltur á eðli valgreinar.

3. Nemendur sem ljúka grunn- og miðprófi skulu skila valverkefni og er það metið sem hluti prófsins.
4. Gefið skal fyrir valþátt grunn- og miðprófs með umsögn og einkunn.
5. Það ræðst eingöngu af meðaleinkunn allra prófþátta hvort nemandi stenst próf eða ekki. Til að standast grunn- og miðpróf í tónfræðum þarf einkunnina 6,0. Til að standast framhaldspróf í tónfræðum þarf einkunnina 6,0 í eftirtöldum greinum, hverri fyrir sig: hljómfræði, tónheyrn, tónlistarsaga og einni valgrein. Til að standast framhaldspróf í tónfræðum sem aðalgrein þarf einkunnina 6.0 í hverri eftirtalinna greina: formfræði og greiningu, tónsmíðum og tölvutækni.
6. Grunnpróf skal fara fram að minnsta kosti einu sinni á ári, svo fremi að nemendur í viðkomandi skóla hyggist þreyta prófið.
7. Grunnpróf eru samin í hverjum skóla og skulu þau vera í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.
8. Grunnpróf skulu yfirfarin í viðkomandi skóla.
9. Miðpróf skal fara fram að vori, samkvæmt nánari ákvörðun Prófanefndar tónlistarskóla.
10. Próftími miðprófs skal auglýstur í upphafi hvers skólaárs.
11. Miðpróf skal samið af Prófanefnd tónlistarskóla.
12. Nákvæmar leiðbeiningar um framkvæmd og fyrirgjöf munnlegra prófþátta fylgja miðprófi. Skólastjórar í einstökum skólum bera ábyrgð á að framkvæmd og fyrirgjöf munnlegra prófþátta sé í samræmi við leiðbeiningar og fyrirmæli Prófanefndar.
13. Skriflegar úrlausnir nemenda á miðprófi, ásamt einkunn úr munnlegum prófþáttum, skal senda Prófanefnd sem annast yfirferð og sendir niðurstöður til viðkomandi skóla.
14. Framhaldspróf skal fara fram að minnsta kosti einu sinni á ári, svo fremi að nemendur í viðkomandi skóla hyggist þreyta prófið.
15. Framhaldspróf eru samin í hverjum skóla og skulu þau vera í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.
16. Framhaldspróf skulu yfirfarin í hverjum skóla.
17. Afrit lokaverkefna nemenda á framhaldsprófi í tónfræðum sem aðalgrein skal senda Prófanefnd tónlistarskóla sem gefur út áfangaprófsskírteini.

Grunnnám

Almennt er miðað við að nemendur, sem hefja nám í hljóðfæraleik 8 til 9 ára gamlir, ljúki grunnnámi í tónfræðagreinum á um það bil þremur árum. Þessi viðmiðun er þó engan veginn einhlít þar sem nemendur hefja nám á ýmsum aldri, námshraði er mismunandi og námsskipulag breytilegt.

Markmið í grunnnámi

Uppbygging kennslu í grunnnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Gert er ráð fyrir að nám í tónfræðagreinum fari að jafnaði fram í hóptímum en jafnframt er mikilvægt að uppbygging námsins taki mið af þörfum einstakra nemenda.

Við lok grunnnáms eiga tónfræðanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Nemandi

Nótnaritun

- geti beitt eftirtöldum hugtökum nótnaritunar: nótnaháls, nótnahöfuð, þagnarmerki og punktur á eftir nótu eða þagnarmerki
- þekki og skilji eftirtalin lengdargildi nótna ásamt samsvarandi þögnum: heilnóta, hálfnóta, fjórðapartsnóta, áttundapartsnóta, sextándapartsnóta
- hafi náð góðum tökum á eftirtöldum ritreglum í skráningu tónlistar: stefnu og stöðu nótnahálsa, fána, bjálka og gerð aukalína
- kunni skil á hækkunarmerkjum, lækkunarmerkjum og afturköllunarmerkjum
- kunni skil á lausum og föstum formerkjum

- kunni skil á nótnaritun í G-lykli
- hafi náð grundvallartökum á nótnaritun í F-lykli
- þekki og skilji eftirfarandi tákn: niðurlagsmerki, endurtekningarmerki, volta (tákn), da capo, dráttarbogi/ fermata
- hafi kynnst grafískri skráningu tónlistar
- þekki nótnanöfn á hljómborði

Hrynur

Nemandi

- geti greint eftir heyrn laghryn, púls og taktáherslu í sönglögum
- geti flutt laghryn, púls og taktáherslu við þekkt sönglög eða tónlist
- geti greint eftir heyrn tvískiptan og þrískiptan takt
- hafi náð grundvallartökum á taktslætti[1] í tví-, þrí- og fjórskiptum takti
- hafi öðlast skilning á og geti beitt eftirtöldum hugtökum: taktur, takttegund, taktstrik, taktvísir, taktskipti, upptaktur
- geti beitt eftirfarandi taktvísum:

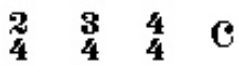

- skilji, geti beitt, flutt, greint á blaði og eftir heyrn eftirfarandi lengdargildi og hrynmynstur:

- geti greint, lesið, endurtekið eftir heyrn og skráð eftir heyrn framangreind lengdargildi og hrynmynstur
- hafi þjálfast í að tengja heyrn og ritun hrynhendinga
- hafi þjálfast í að botna hrynhendingar í 2/4, 3/4 og 4/4
- hafi þjálfast í að greina eftirtaldar takttegundir á blaði: 2/4, 3/4 og 4/4
- geti endurtekið eftir heyrn stutt hryndæmi þar sem fyrir geta komið framangreind lengdargildi og hrynmynstur
- geti skráð eftir heyrn stutt hryndæmi í 2/4, 3/4 og 4/4-takti þar sem fyrir geta komið framangreind lengdargildi og hrynmynstur

[1] Þ. e stjórnunarhreyfingum

Laglína og tóntegundir

Nemandi

- hafi þjálfast í söng tónstiga, tónbila og hljóma
- geti endurtekið eftirtalda tónstiga eftir heyrn: dúrtónstiga, laghæfan molltónstiga og pentatónískan tónstiga
- geti greint eftir heyrn eftirtalda tónstiga: dúrtónstiga, laghæfan molltónstiga og pentatónískan tónstiga
- geti greint eftir heyrn hvort laglína er í dúr eða moll
- geti greint eftir heyrn skrefahreyfingar og stökk
- geti endurtekið eftir heyrn stuttar laglínur í tví- og þrískiptum takti í dúr eða moll þar sem fyrir kemur skrefagangur og/eða hljómnótur í grunnhljómi viðkomandi tóntegundar
- hafi þjálfast í að tengja heyrn og ritun laglínuhendinga
- geti sungið eða blístrað við fyrstu sýn ritaðar laglínur í C-dúr innan fimmundar
- geti skráð stuttar laglínur í C-dúr í 2/4- eða 3/4-takti á tónsviðinu c’–c’’; miðað er við að upphafstónn og laghrynur sé gefinn
- þekki og geti skráð dúrtónstiga til og með tveimur formerkjum í G- og F-lykli með lausum og föstum formerkjum
- kunni skil á hugtakinu frumtónn
- geti greint tóntegund skráðra laga í dúr til og með tveimur formerkjum

Tónbil

Nemandi

- geti endurtekið eftir heyrn eftirfarandi tónbil á eigin söngsviði: stóra tvíund, litla þríund, stóra þríund, hreina ferund, hreina fimmund og hreina áttund
- geti greint eftir heyrn eftirfarandi tónbil sem leikin eru brotin upp frá sama grunntóni: stóra tvíund, litla þríund, stóra þríund, hreina ferund, hreina fimmund og hreina áttund
- hafi þjálfast í notkun tölu- og bókstafa við skráningu tónbila
- hafi þjálfast í greiningu eftirtalinna skráðra tónbila upp frá frumtónunum c, d, f, og g: stór tvíund, lítil þríund, stór þríund, hrein ferund, hrein fimmund, stór sexund, stór sjöund og hrein áttund

Hljómar

Nemandi
- geti endurtekið eftir heyrn brotna dúr- og mollþríhljóma í grunnstöðu
- geti aðgreint dúr- og mollþríhljóma eftir heyrn
- kunni skil á uppbyggingu dúr- og mollþríhljóma í grunnstöðu
- geti skráð og greint grunnhljóma í dúrtóntegundum til og með tveimur formerkjum

Orð og tákn

Nemandi
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum og táknum: f, forte, ff, fortissimo, p, piano, pp, pianissimo, mf, mezzoforte, mp, mezzopiano, crescendo og diminuendo [ath. tákn]
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: adagio, andante, allegro
- skilji og geti beitt hugtökunum staccato og legato sem og samsvarandi táknum

Hlustun, greining og saga

Nemandi
- hafi þjálfast í að lýsa blæ tónverka með eigin orðum
- hafi þjálfast í að greina eftir heyrn tónhendingar og hendingaskil í sönglögum og einföldum tónverkum
- hafi kynnst algengustu gerðum tveggja þátta forms, s.s. AB, AAB, ABA, AABA
- hafi kynnst eftirfarandi tónlistarformum: keðja, þrástef, tilbrigði, rondó og lag með viðlagi
- hafi nýtt viðfangsefni hljóðfæranámsins á fjölbreyttan hátt til aukins skilnings í tónfræðanáminu
- hafi kynnst valinni íslenskri tónlist frá ólíkum tímabilum
- hafi kynnst valinni vestrænni klassískri tónlist[2]
- hafi kynnst valinni popp- og rokktónlist
- hafi kynnst valinni djasstónlist
- hafi kynnst valinni heimstónlist
- hafi kynnst nokkrum helstu tónskáldum tónlistarsögunnar
- þekki nokkur valin erlend tónverk og höfunda þeirra
- þekki nokkur valin innlend tónverk og höfunda þeirra
- geti greint eftir heyrn á milli eftirtalinna kórgerða: barnakór, kvennakór, karlakór og blandaður kór

2 Klassísk tónlist í víðasta skilningi.

- geti greint eftir heyrn á milli eftirtalinna raddgerða: sópran, alt, tenór og bassi
- þekki og geti greint eftir heyrn á milli eftirtalinna hljóðfæraflokka: ásláttarhljóðfæri, hljómborðshljóðfæri, málmblásturshljóðfæri, strokhljóðfæri og tréblásturshljóðfæri
- þekki og geti greint eftir heyrn algengustu hljóðfæri sem tilheyra framangreindum hljóðfæraflokkum
- geti greint eftir heyrn á milli eftirtalinna gerða hljómsveita: sinfóníuhljómsveit, lúðrasveit, strengjasveit, popp-/rokkhljómsveit og djasshljómsveit

Hreyfing

Nemandi
- hafi þjálfast í að nota hreyfingu sem tjáningarform
- hafi þjálfast í að nota hreyfingu til að túlka og bregðast við ólíkum þáttum tónlistar, s.s. tónhæð, tónlengd, hryn, formi og blæ
- hafi öðlast aukinn skilning og færni í hryn fyrir tilstuðlan hreyfingar

Hljóðfæri

Nemandi
- hafi kynnst leik á algeng skólahljóðfæri, bæði hryn- og laglínuhljóðfæri
- hafi notað eigin hljóðfæri og skólahljóðfæri í flutningi eigin tónsmíða og annarra

Skapandi starf

Nemandi
- hafi fengist við fjölbreytt skapandi starf frá upphafi námsins
- hafi kynnst tónsmíðum af eigin raun, bæði einn og í hóp
- hafi kynnst spuna með notkun skólahljóðfæra, eigin hljóðfæris, raddar og hreyfingar
- hafi kynnst útsetningum með notkun skólahljóðfæra, eigin hljóðfæris, raddar og hreyfingar
- hafi kynnst varðveislumöguleikum eigin tónhugmynda í formi hefðbundinnar eða óhefðbundinnar nótnaritunar sem og upptöku hljóðs og/eða myndar

Tölvutækni

Nemandi
- hafi kynnst fjölbreytilegum möguleikum tölvunnar til þjálfunar, upplýsingaöflunar og sköpunar

Valverkefni

Nemandi
- hafi unnið valverkefni í samræmi við grunnprófskröfur þessarar námskrár

Námslok

Nemandi
- hafi öðlast jákvæða upplifun af tónlist og tónlistarnámi
- hafi öðlast aukið næmi fyrir tónhæð, tónlengd, blæ og styrk
- hafi öðlast þekkingu og færni til að hefja tónfræðanám í miðnámi samkvæmt þessari námskrá

Grunnpróf

Við lok grunnnáms skulu nemendur þreyta grunnpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–42, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, skipulag, almennar prófreglur og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur
Grunnpróf í tónfræðagreinum er þrískipt, þ.e. munnlegt próf, skriflegt próf og valverkefni. Skal öllum hlutum prófsins lokið á sama skólaári. Miða skal við að próftími á munnlegu prófi fari ekki fram yfir 10 mínútur á hvern nemanda og skriflegt próf taki ekki lengri tíma en 60 mínútur.

Prófþættir á grunnprófi eru þessir:

A. Munnlegt próf (20 einingar)
1. **Hryndæmi** endurtekið eftir heyrn (5 einingar)
2. **Hryndæmi** lesið af blaði (5 einingar)
3. **Laglína** endurtekin eftir heyrn (5 einingar)
4. **Laglína** lesin af blaði (5 einingar)

B. Skriflegt próf (60 einingar)
1. **Skrifleg tónheyrn** (20 einingar)
2. **Hlustun og greining** (20 einingar)
3. **Tónfræðileg þekkingaratriði** (20 einingar)

C. Valverkefni (20 einingar)

Grunnpróf í tónfræðagreinum skal samið í hverjum skóla í samræmi við ákvæði þessarar námskrár. Enn fremur ber viðkomandi skóli ábyrgð á yfirferð prófsins og að einkunnagjöf sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.

Valverkefni
Við lok grunnnáms skulu nemendur skila valverkefni sem metið er sem hluti grunnprófs. Miða skal umfang verkefnisins við námsstig, aldur og þroska nemenda. Verkefninu má skila munnlega, skriflega eða í hljóðriti. Heimilt er að verkefnið sé unnið í hópvinnu en þó skulu ekki vera fleiri en þrír nemendur um hvert verkefni. Verkefnið skal meta með umsögn og einkunn.

Markmið valverkefnis er að nýta og dýpka þekkingu nemenda í ákveðnum þáttum námsins, þ.e. sköpun, greiningu, hlustun eða flutningi, auk þess að stuðla að frumkvæði og sjálstæðum vinnubrögðum.

Verkefni geta verið með ýmsum hætti, svo sem tónsmíðaverkefni, stutt ritgerð, veggspjald eða frásögn tengd tónlistarsögu, hlustun eða upplifun. Tónsmíð getur verið í formi flutnings, upptöku eða rituð. Viðfangsefni í tónlistarsögu og greiningu geta verið skrifleg eða munnleg verkefni um ákveðna tónlistarstefnu, stíl, tónskáld, tónverk eða hljóðfæri. Verkefni geta tekið til dægurtónlistar, djasstónlistar, klassískrar tónlistar eða heimstónlistar.

Þó framangreind dæmi séu nefnd er valverkefni í raun engin takmörk sett og sjálfsagt að nýta ímyndarafl kennara og nemenda til hins ítrasta.

Miðnám

Í miðnámi eykst umfang námsins frá því sem er í grunnnámi og ætla má að námstíminn lengist að sama skapi. Miðað er við að nemendur getið lokið miðnámi á um það bil fjórum til fimm árum en námshraði getur þó verið mismunandi. Ræður þar miklu ástundun, aldur og þroski nemenda.

Markmið í miðnámi

Uppbygging kennslu í miðnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum einstakra greinanámskráa, sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið mismunandi og nemendur ólíkir. Gert er ráð fyrir að nám í tónfræðagreinum fari að jafnaði fram í hóptímum en jafnframt er mikilvægt að uppbygging námsins taki mið af þörfum einstakra nemenda. Það er hlutverk kennara að leiða hvern nemanda í átt að settu marki með viðeigandi viðfangsefnum.

Við lok miðnáms eiga tónfræðanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Undirstaða

Nemandi
- hafi öðlast aukinn skilning og leikni í viðfangsefnum grunnnáms samkvæmt þessari námskrá

Nótnaritun

Nemandi
- þekki og geti skráð í viðeigandi lykli stofntóna, hækkaða tóna og lækkaða tóna á tónsviðinu C–c’’’
- þekki öll áttundaheiti og hafi öðlast skilning á nótnaritun á ólíkum tónsviðum
- kunni skil á staðsetningu nótna í framangreindum áttundum á hljómborði
- hafi mjög gott vald á nótnaritun í G-lykli
- hafi öðlast skilning á hlutverki lykla í nótnaritun

- hafi náð góðum tökum á nótnaritun í F-lykli
- hafi kynnst nótnaritun í C-lykli

Hrynur

Nemandi
- geti greint eftir heyrn á milli eftirtalinna takttegunda: 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- hafi náð tökum á taktslætti í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- kunni skil á helstu lengdargildum nótna og þagna
- skilji, geti beitt, flutt, greint á blaði og eftir heyrn eftirfarandi lengdargildi og hrynmynstur:

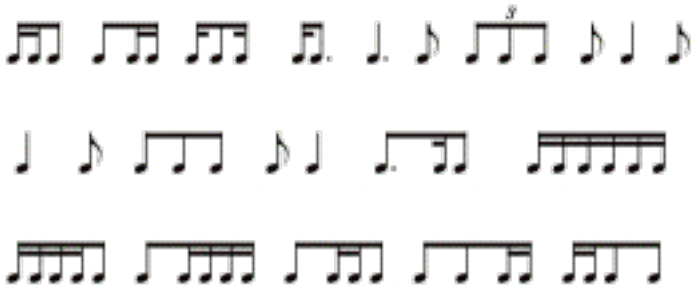

- þekki, skilji, geti flutt, greint eftir heyrn og skráð synkópur og bindingar, meðal annars yfir taktstrik
- hafi þjálfast í að tengja heyrn og ritun hrynhendinga í samræmi við markmið grunn- og miðnáms
- hafi þjálfast í að botna hrynhendingar í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8-takti
- geti endurtekið eftir heyrn stutt hryndæmi í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8-takti
- geti skráð eftir heyrn stutt hryndæmi í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8
- þekki hugtakið alla breve og tákn þess
- hafi kynnst takttegundunum 5/4, 3/8, 7/8, 9/8, 2/2 og 3/2

Laglína og tóntegundir

Nemandi
- hafi þjálfast í söng tónstiga, tónbila og hljóma
- geti endurtekið eftirtalda tónstiga eftir heyrn: dúr, hljómhæfur moll, laghæfur moll, pentatónískur tónstigi
- geti greint eftir heyrn eftirtaldar gerðir tónstiga: dúr, hreinn moll, hljómhæfur moll, laghæfur moll, pentatónískur tónstigi og krómatískur tónstigi
- geti greint hvort tóndæmi er í dúr eða moll

- geti endurtekið eftir heyrn stuttar laglínur í dór og moll með stökkum innan tóntegundar
- hafi þjálfast í að botna laglínuhendingar
- geti skráð eftir heyrn stutta laglínu í 2/4 og 3/4 takti eftirtöldum tóntegundum: C-dúr, F-dúr, G-dúr, a-moll, d-moll, e-moll
- þekki uppbyggingu eftirtalinna gerða tónstiga: dúrtónstigi, hreinn, hljómhæfur og laghæfur molltónstigi, dórískur tónstigi, lýdískur tónstigi, pentatónískur tónstigi, heiltónastigi og krómatískur tónstigi
- geti skráð og greint af blaði eftirtaldar gerðir tóntegunda: dúr, moll, dórísk og lýdísk tóntegund
- geti greint af blaði tóntegund tónverka í dúr og moll
- hafi þjálfast í að tengja heyrn og ritun laglínuhendinga
- geti sungið eða blístrað við fyrstu sýn eða með litlum undirbúningi einfaldar laglínur í C-, F- og G-dúr, a-, d- og e-moll
- þekki og skilji hugtökin, samnefndar, samhljóða og sammarka tóntegundir í dúr- og moll
- þekki uppbyggingu fimmundahrings og hafi öðlast leikni í öllum dúr- og molltóntegundum
- þekki eftirtalin hugtök: frumtónn, grunntónn, undirfortón, fortónn, leiðsögutónn
- hafi kynnst uppbyggingu og notkun kirkjutóntegunda
- geti tónflutt stuttar laglínur í hvaða tóntegund sem er í G-lykli og F-lykli

Tónbil

Nemandi

- geti endurtekið öll tónbil innan áttundar sem leikin eru í samhljómi
- geti sungið öll tónbil innan áttundar upp frá gefnum tóni
- geti greint eftir heyrn öll tónbil innan áttundar sem leikin eru brotin upp á við
- geti greint á blaði og skráð á nótnastreng öll tónbil innan áttundar

Hljómar

Nemandi

- geti endurtekið og greint eftirfarandi þríhljóma: dúrhljómur, mollhljómur, minnkaður hljómur og stækkaður hljómur

- þekki eftirtalda hljóma og geti gert grein fyrir skyldleika þeirra: frumhljómur, undirforhljómur og forhljómur
- kunni skil á uppbyggingu dúr- og mollhljóma í grunnstöðu og hljómhvörfum, svo og minnkaðra og stækkaðra hljóma
- þekki skráningu framantalinna hljóma með rómverskum tölum
- geti skráð dúr og mollþríhljóma frá hvaða tóni sem er í grunnstöðu og hljómhvörfum
- geti greint eftir heyrn eftirtalda hljóma í einföldum hljómagangi: I, IV, V
- geti greint eftir heyrn aðalendi, hálfendi, kirkjuendi og gabbendi

Orð og tákn

Nemandi

- skilji og geti beitt öllum helstu hugtökum og táknum sem lúta að tónstyrk
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: largo, grave, lento, adagio, moderato, vivace, presto, andantino, larghetto, allegretto, accelerando, ritardando, rallentando, ritenuto, a tempo, rubato, tempo giusto
- skilji og geti beitt eftirfarandi hugtökum: affetuoso, animato, con brio, cantabile, dolce, energico, espressivo, grazioso, maestoso, marcato, con moto, semplice, sostenuto, con spirito, tranquillo
- skilji og geti beitt eftirtöldum hugtökum: molto, assai, poco, poco a poco, più, meno, sempre, subito, simile, senza, attacca, V.S. solo, tutti opus

Hlustun, greining og saga

Nemandi

- hafi öðlast leikni í að lýsa blæ tónverka með eigin orðum
- kunni skil á einröddun, margröddun (hómófóníu) og fjölröddun (pólyfóníu)
- geti greint eftir heyrn á milli einröddunar, hómófóníu og pólyfóníu
- hafi þjálfast í að greina á milli tónverka frá eftirtöldum stíltímabilum: barokk, klassík, rómantík, 20. öldin/samtími
- hafi kynnst og geti greint á milli eftirtalinna gerða tónverka: einleiksverk, kammerverk, hljómsveitarverk, ópera og konsert
- þekki og geti greint sónötuform

- þekki uppbyggingu sinfóníuhljómsveitar og hljóðfæri hennar
- geti greint eftir heyrn hljóðfæri sinfóníuhljómsveitar
- þekki og geti greint helstu hljóðfæri sem notuð eru í popp-, rokk- og djasstónlist
- hafi kynnst völdum hljóðfærum frá mismunandi heimshlutum
- hafi nýtt viðfangsefni hljóðfæranámsins á fjölbreyttan hátt til aukins skilnings í hljóðfæranáminu
- hafi kynnst uppsetningu og lestri raddskráa
- hafi þjálfast í að fylgja rödd tiltekins hljóðfæris í raddskrá
- hafi fengið innsýn inn í sögu íslenskrar tónlistar
- hafi kynnst valinni íslenskri tónlist frá mismunandi tíma
- hafi fengið innsýn inn í vestræna tónlistarsögu
- hafi kynnst nokkrum helstu tónskáldum tónlistarsögunnar
- hafi kynnst valinni vestrænni klassískri tónlistar frá ólíkum tímabilum
- hafi kynnst valinni heimstónlist
- kafi kynnst valinni popp- og rokktónlist
- hafi kynnst valinni djasstónlist

Hljóðfæri

Nemandi
- hafi notað eigin hljóðfæri og skólahljóðfæri í flutningi eigin tónsmíða og annarra

Skapandi starf

Nemandi
- sýni frumkvæði og skapandi hugsun
- hafi fengið regluleg tækifæri til ýmiss konar tónsköpunar, bæði einn og í hóp
- hafi kynnst ýmsum möguleikum á skráningu/varðveislu tónsköpunarverkefna

Tölvutækni

Nemandi
- hafi nýtt möguleika tölvunnar sem tækis til þjálfunar, upplýsingaöflunar, sköpunar, nótnaritunar, hljóðmyndunar og varðveislu

Valverkefni

Nemandi
- hafi unnið valverkefni í samræmi við miðprófskröfur þessarar námskrár

Námslok

Nemandi
- hafi öðlast færni í að draga ályktanir byggðar á þekkingu og leggja eigið mat á tónlist
- hafi öðlast færni í beitingu þekkingar og framsetningu eigin hugmynda, bæði munnlega og skriflega
- hafi öðlast færni og þekkingu til að takast á við tónfræðanám í framhaldsnámi samkvæmt þessari námskrá

Miðpróf

Við lok miðnáms skulu nemendur þreyta miðpróf, annars vegar í hljóðfæraleik og hins vegar í tónfræðagreinum. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–42, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, almennar prófreglur og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Miðpróf í tónfræðagreinum skal samið á vegum Prófanefndar tónlistarskóla í samræmi við ákvæði þessarar námskrár. Nefndin gefur út viðmiðanir og skýringar við einstaka prófþætti, eftir því sem þurfa þykir. Prófanefnd tónlistarskóla ber ábyrgð á yfirferð skriflegs hluta prófsins og að einkunnagjöf þess hluta sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla. Viðkomandi skóli annast mat á valþætti og munnlegum hluta prófsins í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla og leiðbeiningar Prófanefndar.

Verkefni og prófkröfur
Miðpróf í tónfræðagreinum er þrískipt, þ.e. munnlegt próf, skriflegt próf og valverkefni. Skal öllum hlutum prófsins lokið á sama skólaári. Miða skal við að próftími á munnlegu prófi fari ekki fram yfir 10 mínútur á hvern nemanda og skriflegt próf taki ekki lengri tíma en eina og hálfa klukkustund.

Prófþættir á miðprófi eru þessir:

A. Munnlegt próf (20 einingar)
1. **Hryndæmi** endurtekið eftir heyrn (5 einingar)
2. **Hryndæmi** lesið af blaði (5 einingar)
3. **Laglína** endurtekin eftir heyrn (5 einingar)
4. **Laglína** lesin af blaði (5 einingar)

B. Skriflegt próf (60 einingar)
1. **Skrifleg tónheyrn** (20 einingar)
2. **Hlustun og greining** (20 einingar)
3. **Tónfræðileg þekkingaratriði** (20 einingar)

C. Valverkefni (20 einingar)

Valverkefni
Við lok miðnáms skulu nemendur skila valverkefni sem metið er sem hluti miðprófs. Verkefninu má skila munnlega, skriflega eða í hljóðriti. Heimilt er að verkefnið sé unnið í hópvinnu en þó skulu ekki vera fleiri en þrír nemendur um hvert verkefni. Verkefnið skal meta með umsögn og einkunn.

Viðfangsefni í tónlistarsögu og greiningu geta verið skrifleg eða munnleg verkefni um ákveðna tónlistarstefnu, stíl, tónskáld, tónverk eða hljóðfæri. Verkefni geta tekið dægurtónlistar, djasstónlistar, klassískrar tónlistar eða heimstónlistar.

Framhaldsnám

Framhaldsnám tekur við að loknu miðnámi. Hér er um umfangsmikinn námsáfanga að ræða og miðast lok framhaldsnáms við að nemendur séu undir það búnir að takast á við tónlistarnám á háskólastigi.

Miðað er við að unnt sé að ljúka þessum námsáfanga á þremur árum, m.a. til að nemendur á listnámsbraut framhaldsskóla geti nýtt námið sem hluta af framhaldsskólanámi sínu. Þó verður að gera ráð fyrir að námstími í framhaldsnámi sé einstaklingsbundinn og ræður þar miklu ástundun, aldur, þroski og hæfileikar nemenda.

Í framhaldsnámi skiptist tónfræðanám í fernt, þrjár kjarnagreinar og valgrein. Kjarnagreinarnar eru hinar hefðbundnu greinar: hljómfræði, tónheyrn og tónlistarsaga en auk þess ber öllum nemendum að stunda eina valgrein.

Kjarnagreinar tónfræðanáms er mögulegt að kenna aðskildar eða samþættar, en hér á landi hefur fram til þessa verið venja að kenna greinarnar aðskildar. Vakin er athygli á þeim möguleika að bjóða upp á samþætta kennslu í tveimur eða fleiri greinum. Þannig mætti t.d. tengja saman tónheyrn og hljómfræði, öll fögin þrjú eða valgrein og eina eða fleiri kjarnagreinar.

Í námskránni er ekki miðað við tiltekinn kennslustundafjölda fyrir hverja grein heldur er skólum í sjálfsvald sett með hvaða hætti kennslan mætir markmiðum námskrárinnar. Skólar geta boðið upp á mismunandi námshraða í einstökum greinum og hugsanlegt er að innan sama skóla gefist nemendum kostur á mismunandi námshraða í sömu grein. Þannig má til dæmis með aukinni tímasókn gefa nemendum kost á að ljúka námsgrein á einu ári eða dreifa náminu yfir lengri tíma. Meginatriði er að nemendur nái lokamarkmiðum tónfræðanámskrár, hvaða leið sem farin er.

Hljómfræði

Gert er ráð fyrir að við lok miðnáms hafi nemendur öðlast leikni í almennri tónfræði. Formlegt hljómfræðinám hefst við upphaf framhaldsnáms. Í náminu er lögð áhersla á fjögurra radda greiningu og raddfærslu í kóralstíl. Hljómfræðiþáttur framhaldsnáms nær yfir flest atriði almennrar hljómfræði ef frá eru taldir stækkaðir sexundarhljómar og fjarskyld tóntegundaskipti, en gert er ráð fyrir að þau atriði tilheyri háskólastigi. Hljómfræðinámi er ætlað að auka skilning nemenda á innri gerð og innviðum tónlistar. Þennan skilning má efla enn frekar með tengslum við tónlistarsögu, tónheyrn og hljómborðsfræði, ef tök eru á.

Tónheyrn

Nám í tónheyrn er ætlað að auka tónnæmi og þroska heyrn nemenda. Unnið er með laglínur, hryn, tónbil og hljóma, bæði í lestri og ritun. Efni þessa námsáfanga veitir haldgóða undirstöðu í tónheyrn en jafnframt er gert ráð fyrir áframhaldandi tónheyrnarnámi á háskólastigi. Í framhaldsnámi er einkum unnið með laglínur í dúr og moll með stöku tónum utan tóntegundar, tónbil innan tveggja áttunda, staka þríhljóma og forsjöundarhljóma í hljómhvörfum og fjölbreytt hryndæmi sem meðal annars innihalda yfirbindingar og tríólur. Auk þess fáist nemendur við einfaldar tveggja radda laglínur og stutt atónal dæmi. Mikilvægt er að tengsl tónheyrnar og hljómfræði séu ræktuð og að greinarnar styðji hvor aðra. Regluleg ástundun er lykilatriði í tónheyrnarnámi.

Tónlistarsaga

Í framhaldsnámi er gert ráð fyrir að nemendur öðlist almenna yfirsýn yfir vestræna tónlistarsögu, frá upphafi til samtímans. Nám í tónlistarsögu á þessu stigi er aðfaranám að háskólanámi. Því er miðað við að námið sé einungis kynning á helstu stefnum, straumum og listamönnum vestrænnar tónlistarsögu, þ.e. yfirlit, en gengið út frá því að ítarlegra nám í öllum tímabilum tónlistarsögunnar fari fram í háskóla. Af þessum

sökum er miðað við um það bil eins vetar nám í tónlistarsögu á þessu námsstigi.

Hlustun er órjúfanlegur þáttur í lifandi tónlistarsögukennslu. Tengsl hennar við aðra þætti námsins eru mikilvæg. Æskilegt er að tengja tónlistarsöguna við mannkyns- og menningarsögu á hverjum tíma, eftir því sem tök eru á.

Valgrein

Auk framangreindra greina skulu nemendur hafa lokið einum valáfanga í tónfræðagreinum við lok framhaldsnáms. Valgrein er annað hvort ætlað að víkka sjóndeildarhring nemenda á fjölbreytileik tónlistarinnar, eða dýpka þekkingu þeirra á tilteknu sviði. Miðað er við að umfang náms í valgrein samsvari eins vetrar reglubundnu námi í tónfræðagrein, þ.e. einni til tveimur vikustundum. Skólum er í sjálfsvald sett hvaða valgrein eða valgreinar boðið er upp á. Hér á eftir fara nokkur dæmi um mögulegar valgreinar: kontrapunktur, formfræði, tónsmíðar, sértækir tónlistarsöguáfangar, framhaldsáfangar í tónheyrn eða hljómfræði, djass- og dægurlagahljómfræði, snarstefjun[3], tölvutækni og upptökutækni. Ýmislegt annað kann að koma til greina. Heppilegt kann að vera að tveir eða fleiri tónlistarskólar hafi með sér samstarf um framboð valgreina, þ.e. að nemendur geti sótt nám í valgrein í öðrum skóla en þeirra eigin.

Markmið í framhaldsnámi

Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum þessarar námskrár , sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið breytilegar, enda aðstæður mismunandi og nemendur ólíkir. Gert er ráð fyrir að nám í tónfræðagreinum fari að jafnaði fram í hóptímum.

Við lok framhaldsnáms eiga tónfræðanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Hljómfræði

Nemandi

Hljómfræðiatriði

- þekki eftirfarandi hljómfræðiatriði og geti nýtt þau við hljómsetningu einfaldra laga, greiningu og gerð hljómaraða:
  - alla þríhljóma, í öllum hljómhvörfum, jafnt í dúr og moll
  - alla sjöundarhljóma, í öllum hljómhvörfum, jafnt í dúr og moll
  - aukaforhljóma, í öllum hljómhvörfum með og án sjöundar
  - fullminnkaða hljóminn á sjöunda sæti, jafnt í dúr og moll
  - algengustu lánshljóma, þ.e. stækkaða hljóminn á fimmta sæti, lækkað annað sæti í dúr (N6, Napólí-hljóminn) og hálfminnkaða hljóminn á öðru sæti
  - öll tóntegundaskipti, upp og niður, frá einu formerki að fjórum
  - helstu gerðir niðurlaga, þ.e. aðalendi, fullgerðan endi og ófullgerðan endi, hálfendi, gabbendi og kirkjuendi

Greining

- þekki og geti greint alla hljómframandi tóna, þ.e. tengitóna, skiptitóna, biðtóna, áherslubiðtóna, granntóna, stökktóna og hljómboða
- þekki helstu möguleika undirbúnings- og lausnarhljóma í algengum hljómferlum
- hafi öðlast þjálfun í hljómgreiningu fjölbreyttra dæma úr tónbókmennunum, með sérstakri áherslu á hljómsetningar J.S. Bach á sálmalögum

Tónheyrn

Nemandi

Nótnalestur

- hafi gott vald á nótnalestri, jafnt í G-lykli sem F-lykli
- hafi kynnst nótnalestri í tveimur C-lyklum, þ.e. alt- og tenórlykli

3 Spuni, þ.e. að leika af fingrum fram.

Hrynur

Nemandi
- geti flutt undirbúin hryndæmi í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8 með lengdargildum og samsvarandi þögnum allt að sextándupörtum sem og með tríólum, synkópum, einföldum punkteringum og yfirbindingum
- geti flutt óundirbúin hryndæmi, léttari en hin undirbúnu, í 2/4, 3/4, 4/4 og 6/8 með sextándapartsnótum og sextándapartsþögnum, tríólum, synkópum, einföldum punkteringum, yfirbindingum og þögnum
- geti skrifað niður eftir heyrn hryndæmi með synkópum, tríólum, yfirbindingum og þögnum

Laglína

Nemandi
- geti sungið undirbúnar laglínur í öllum dúr- og molltóntegundum, með eða án söngheita, án undirleiks
- geti sungið óundirbúnar laglínur, léttari en hin undurbúnu, með öllum tónbilastökkum innan áttundar, með eða án söngheita, án undirleiks
- geti sungið stuttar undirbúnar laglínur utan tóntegundar (atónal) með stökkum innan fimmundar, án undirleiks
- geti skrifað niður eftir heyrn einradda laglínur í dúr og moll með stöku tóni utan tóntegundar
- geti skrifað niður eftir heyrn stuttar tónaraðir utan tóntegundar (atónal) með stökkum innan fimmundar, þrjár til fimm nótur í senn
- geti skrifað niður eftir heyrn einfaldar tveggja radda laglínur

Tónbil

Nemandi
- geti sungið öll tónbil innan áttundar upp og niður frá gefnum tóni
- geti greint eftir heyrn öll tónbil innan tveggja áttunda sem leikin eru upp eða niður frá gefnum tóni eða í samhljómi[4]

Hljómar

Nemandi
- geti greint eftir heyrn á milli eftirfarandi þríhljómsgerða: dúr, moll, minnkaður og stækkaður
- geti greint eftir heyrn hljómhvörf stakra dúr- og mollþríhljóma
- geti skrifað niður eftir heyrn einfaldar hljómaraðir innan

4 Miðað er við að notuð séu nöfn líkt og væru innan áttundar.

tóntegundar, bæði í dúr og moll, í öllum hljómhvörfum án sjöundar

Taktsláttur

Nemandi
- hafi gott vald á taktslætti í eftirtöldum takttegundum: 2/4, 3/4, 4/4, 6/8 og geti beitt þeim við lestur laglína og hryndæma, jafnt undirbúið sem óundirbúið

Tónlistarsaga

Tónskald, stílar, stefnur og verk

Nemandi
- hafi kynnst helstu stílum, stefnum og straumum í vestrænni tónlist frá fornöld til nútímans
- sé kunnugur flestum gerðum vestrænnar tónlistar og fær um að setja þær, ásamt einstökum tónverkum, í sögulegt samhengi
- þekki helstu tónskáld og tónverk evrópskrar tónlistarsögu, þ.e. barokktímans, klassíkur, rómantíkur og tuttugustu aldar og fram til til nútímans

Hlustun

Nemandi
- hafi kynnst tónlistarsögunni af eigin raun gegnum hlustun á valin tónverk, bæði innan og utan kennslustunda
- hafi öðlast þjálfun og skilning í að tengja saman hlustun og aðra þætti námsins
- hafi þjálfast í að beita eigin þekkingu við mat og greiningu á óþekku hlustunarefni

Þekking, heimildir, framsetning, mat

Nemandi
- hafi hlotið þjálfun í öflun heimilda um afmarkaða þætti námsins
- hafi öðlast þjálfun í beitingu þekkingar og framsetningu eigin hugmynda, bæði munnlega og skriflega

Mannkynssaga og hugmyndafræði

Nemandi
- sé kunnugur þeirri hugmyndafræði sem liggur að baki hinum ýmsu tónlistarstefnum
- geti tengt meginstrauma tónlistarsögunnar við meginatriði mannkynssögunnar
- hafi öðlast þjálfun í að draga ályktanir byggðar á þekkingu og leggja eigið mat á tónlist

Íslensk tónlist

Nemandi
- hafi kynnst meginatriðum íslenskrar tónlistarsögu frá upphafi til samtímans
- sé fær um að tengja helstu atriði íslenskrar tónlistarsögu við stefnur og strauma í vestrænni tónlist

Námslok

Nemandi
- hafi öðlast færni og þekkingu til að takast á við tónlistarnám á háskólastigi

Framhaldspróf

Framhaldspróf er lokapróf almennra tónlistarskóla. Prófið er þríþætt: hljóðfærapróf, tónleikar og tónfræðapróf. Í kafla um áfangapróf í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. 33–42, er að finna umfjöllun um áfangapróf, þ.m.t. tilgang, almennar prófreglur og einkunnagjöf. Mikilvægt er að allir, sem hlut eiga að máli, kynni sér þessi atriði vandlega.

Verkefni og prófkröfur
Framhaldspróf í tónfræðagreinum er fjórskipt, þ.e. hljómfræði, tónheyrn tónlistarsaga og valgrein og skal gefin einkunn í hverri grein fyrir sig. Þannig þurfa nemendur að hafa hlotið einkunnina 6,0 í hverri framantalinna tónfræðagreina. Ekki er nauðsynlegt að ljúka öllum tónfræðagreinunum á sama skólaári.

Framhaldspróf í einstökum tónfræðagreinum skulu samin í hverjum skóla í samræmi við ákvæði þessarar námskrár. Enn fremur ber viðkomandi skóli ábyrgð á yfirferð prófsins og að einkunnagjöf sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla. Próf í einstökum tónfræðagreinum skulu aldrei vera lengri en tvær klukkustundir.

Hljómfræði
Við lok framhaldsnáms í hljómfræði þreyta nemendur framhaldspróf í hljómfræði í samræmi við ákvæði þessarar námskrár.

Prófþættir eru þessir:

1. **Hljómar og hljómhvörf** (10 einingar)
   Niðurlög (10 einingar)
   Undirbúningur og lausnir (10 einingar)
   Tóntegundaskipti (20 einingar)
   Hljómgreining (20 einingar)
   Hljómsetning (30 einingar)

Tónheyrn

Við lok framhaldsnáms í tónheyrn þreyta nemendur framhaldspróf í tónheyrn í samræmi við ákvæði þessarar námskrár. Framhaldspróf í tónheyrn skiptist í munnlegt og skriflegt próf.

Prófþættir eru þessir:

1. **Munnlegt próf** (50 einingar)
   Laglína undirbúin (15 einingar)
   Laglína óundirbúin (10 einingar)
   Hryndæmi óundirbúið (10 einingar)
   Hryndæmi undirbúið (10 einingar)
   Tónaröð utan tóntegundar óundirbúin (5 einingar)

2. **Skriflegt próf** (50 einingar)
   Tónbil (10 einingar)
   Laglína (10 einingar)
   Hryndæmi (10 einingar)
   Stakir hljómar (5 einingar)
   Hljómaröð (5 einingar)
   Laglína utan tóntegundar (5 einingar)
   Tveggja radda laglína (5 einingar)

Tónlistarsaga

Framhaldspróf í tónlistarsögu er tvískipt, annars vegar skriflegt próf og hins vegar heimildaritgerð, þrjár til fimm vélritaðar síður að lengd. Miðað er við að í ritgerðinni komi fram sérstök þekking nemandans á afmörkuðu völdu viðfangsefni.

Prófþættir eru þessir:

1. **Skrifleg próf** (80 einingar)
   Hlustun (30 einingar)
   Tónlistarsaga (50 einingar)
2. **Heimildaritgerð** (20 einingar)

Valgrein

Námsmat valgreina er í höndum einstakra tónlistarskóla og veltur á eðli og inntaki hverju sinni. Til viðmiðunar má benda á námsm at í öðrum tónfræðagreinum, þ.e. hljómfræði, tónheyrn og tónlistarsögu, og kafla um námsmat á bls. **

Tónfræðanám sem aðalnámsgrein

Í framhaldsnámi er boðið er upp á þann möguleika að nemendur stundi nám og ljúki framhaldsprófi með tónfræðagreinar sem aðalnámsgrein í stað hljóðfæraleiks. Markmið slíks náms er að undirbúa nemendur undir nám á háskólastigi í tónfræðagreinum, tónsmíðum eða tæknigreinum tengdum tónlist. Auk náms í hefðbundnum kjarnagreinum tónfræðanáms er miðað við að nemendur kynnist tónsmíðum, rannsóknum og tæknivinnu með tölvum.

Inntökuskilyrði og námskröfur

Nemendur sem fara þessa leið þurfa við upphaf námsins að hafa lokið miðprófi í tónfræðagreinum. Áður en til framhaldspróf kemur þurfa þeir að hafa lokið almennu framhaldsprófi í tónfræðagreinum, þ.e. hljómfræði, tónheyrn, tónlistarsögu og valgrein. Æskilegt er að nemendur sem velja tónfræðagreinar sem aðalgrein séu við upphaf námsins a.m.k. komnir áleiðis með almennt framhaldsnám í tónfræðagreinum, þ.e. hljómfræði, tónheyrn, tónlistarsögu og valgrein.

Til að ljúka námi á þessari námsbraut þurfa nemendur jafnframt að ljúka miðprófi í hljóðfæraleik. Einnig eru gerðar kröfur um að þeir nemendur sem ekki hafa hljómborðshljóðfæri sem aðalhljóðfæri ljúki grunnprófi á píanó eða annað hljómborðshljóðfæri. Ekki er farið fram á að nemendur stundi reglulegt hljóðfæranám umfram það sem að framan er tilgreint en æskilegt er að þeir taki þátt í kór- eða hljómsveitarstarfi.

Formfræði og greining
Námi í formfræði og greiningu er ætlað að dýpka skilning nemenda á innri byggingu tónverka, framvindu og samsetningu. Gert er ráð fyrir að nemendur vinni með algengustu greiningaraðferðir og helstu tónlistarform fjögurra ólíkra tímabila tónlistarsögunnar, þ.e. barokk, klassík, rómantík og 20. öld/samtíma. Einnig er gert ráð fyrir að nemendur þjálfist í grundvallarhugsun og vinnubrögðum varðandi

rannsóknir og fræðimennsku. Nauðsynlegt er að nemendur sem hefja nám í formfræði og greiningu hafi haldgóða þekkingu á hljómfræði og tónlistarsögu og að tengsl við þessar greinar séu ræktuð enn frekar. Með námi í formfræði og greiningu er lagður grunnur að frekara námi á háskólastigi á þessu sviði.

Tónsmíðar
Nám í tónsmíðum virkjar sköpunarkraft og frumkvæði nemenda með beinum hætti. Nemendur kynnast öguðum vinnubrögðum og öðlast grundvallartök á tónsmíðatækni ólíkra stíla. Lögð er áhersla á vönduð vinnubrögð í frágangi tónverka og að nemendur hafi tækifæri til að heyra verk sín flutt. Námið er meðal annars hugsað sem grunnur að frekara tónsmíðanámi á háskólastigi.

Tölvutækni
Nám í tölvutækni gefur nemendum haldgóðan grunn í fjölbreyttum möguleikum tölvunnar til margvíslegrar tónlistariðkunar. Nemendur þjálfast í almennum vinnubrögðum og notkun helstu forrita til í nótnaritunar, hljóðupptöku, hljóðhönnunar og hljóðvinnslu. Lögð er áhersla á sjálfstæð verkefni, vönduð vinnubrögð og flutning eigin verka. Einnig er lögð er áhersla á að nemendur læri að tileinka sér nýja tækni greiðlega og að leita upplýsinga á markvissan hátt. Tengsl tölvutækninnar við aðrar námsgreinar geta verið mikil og gagnleg.

Markmið
Uppbygging kennslu í framhaldsnámi skal taka mið af eftirfarandi: Meginmarkmiðum tónlistarskóla sem sett eru fram í almennum hluta aðalnámskrár, sértækum markmiðum þessarar námskrár , sértækum markmiðum einstakra skóla og síðast en ekki síst áhuga og þörfum nemenda. Leiðir að markmiðum geta verið breytilegar, enda aðstæður mismunandi og nemendur ólíkir.

Við lok framhaldsnáms eiga tónfræðanemendur að hafa náð eftirfarandi markmiðum:

Formfræði og greining

Nemandi
- hafi fengið innsýn í algengustu greiningaraðferðir tónlistar
- þekki og geti greint form barokk-tímabilsins: fléttur/ inventionir, prelúdíur, kóralforspil og barokkfúguna
- þekki sögu og þróun sónötuformsins frá 18. til 20. aldar/ samtímatónlistar
- hafi kynnst tónlistarformum 19. aldarinnar, þ.m.t. rómantíska smálaginu og stærri hljómsveitarformum
- þekki og hafi reynt aðferðir til greiningar á samtímatónlist
- hafi kynnst grundvallarhugsun og vinnubrögðum varðandi fræðimennsku og rannsóknir

Tónsmíðar

Nemandi
- hafi sýnt til frumkvæði og skapandi hugsun
- þekki og geti nýtt sér í eigin verkum grundvallaratriði sígildrar tónsmíðatækni s.s. mótíf, stef, hendingar, lotur og leiðir til framvindu
- hafi kynnst helstu tónsmíðaaðferðum 20. aldar, s.s. tólftónatækni, raðtækni og algrímskri tækni og beitt einhverjum þeirra í eigin verkum
- hafi haldgóða þekkingu á öllum algengustu hljóðfærum, möguleikum þeirra og tónsviði
- hafi haldgóða þekkingu á uppsetningu raddskrár og nótnaritun fyrir ólík hljóðfæri, þ.m.t. lyklum og tónflutningi
- hafi samið að lágmarki fjögur niðurrituð tónverk fyrir mismunandi hljóðfærasamsetningar
- hafi öðlast þekkingu og reynslu í vönduðum vinnubrögðum og frágangi tónverka til flutnings
- hafi fengið verk sín flutt eftir því sem tök eru á

Tölvutækni

Nemandi
- hafa öðlast skilning á samsetningu og virkni algengasta tæknibúnaðar í tölvu- og hljóðveri

- hafi öðlast reynslu í notkun algengasta tæknibúnaðar í tölvu- og hljóðveri
- hafi náð góðu valdi á nótnaritun á tölvu
- þekki vel möguleika MIDI staðalsins og geti nýtt hann með MIDI tækjabúnaði við tónsköpun, upptökur og hljóðhönnun
- hafi undirstöðuþekkingu í notkun tölvu við hljóðvinnslu og hljóðhönnun
- hafi lært grundvallaratriði og öðlast nokkra reynslu í einföldum hljóðupptökum
- hafi unnið að lágmarki fjögur sjálfstæð verk þar sem beitt er tölvutækni
- hafi öðlast þekkingu og reynslu í frágangi tölvuunnina tónverka til flutnings
- hafi fengið verk sín flutt eftir því sem tök eru á
- hafi öðlast reynslu í að leita að upplýsingum og tileinka sér nýja tækni

Námslok
Nemandi
- hafi öðlast færni og þekkingu til að takast á við tónlistarnám á háskólastigi í tónfræðagreinum, tónsmíðum, rannsóknum og tæknigreinum

Námsmat og próf

Námsmat í tónfræðanámi sem aðalgrein er í höndum viðkomandi skóla. Eðli þeirra greina sem um ræðir er með þeim hætti að hefðbundin próf eru í flestum tilfellum ekki besti kosturinn við námsmat. Það er á ábyrgð kennara að velja námsmatsleiðir í samræmi við markmið þessarar námskrár. Að öðru leyti er vísað í umfjöllum í námsmat á bls. ** í þessu riti og í almennum hluta aðalnámskrár tónlistarskóla, bls. ***. Kennari og nemandi skulu hafa samráð við val á lokaverkefni í hverri grein. Námsmat lokaverkefna er í höndum kennara.

Prófanefnd tónlistarskóla gefur út áfangaprófsskírteini við námslok. Með beiðni tónlistarskóla um slíkt skírteini skulu fylgja afrit allra lokaverkefna hvers nemanda og ákvarðar Prófanefnd hvort verkefnin eru í samræmi við ákvæði þessarar námskrár.

Kennari ber einnig ábyrgð á mati lokaverkefna en skal hafa samráð við nemendur um verkefni og efnisval, eftir því sem við á.

Til að standast framhaldspróf með tónfræðagreinar sem aðalgrein þarf nemandi að ná einkunninni 6,0 í hverri eftirtalinna greina: formfræði og greining, tónsmíðar og tölvutækni. Í hverri grein skal einkunn vera samsett sem hér segir:

1. **Regluleg verkefni** (70 einingar), dreifð er yfir námstímann, og próf eftir því sem við á
2. **Lokaverkefni** (30 einingar).

Viðaukar

Það sem hér fer á eftir telst ekki til aðalnámskrár tónlistarskóla en er sett fram til leiðbeiningar. Efni viðauka er eftirfarandi:
Dæmi um viðfangsefni á áfangaprófum

Dæmi um viðfangsefni á áfangaprófum

Hér á eftir birtast dæmi um viðfangsefni á áfangaprófunum þremur, grunnprófi, miðprófi og framhaldsprófi. Á grunnprófi og miðprófi er um að ræða dæmi um viðfangsefni á samþættu prófi en á framhaldsprófi aðskilin próf í hljómfræði, tónheyrn og tónlistarsögu. Eðli málsins samkvæmt er ekki birt dæmi um prófverkefni í valgrein framhaldsnáms enda um fjölmarga möguleika að ræða. Ekki eru heldur birt dæmi um prófverkefnii í þeim tónfræðagreinum sem tilheyra tónfræðanámi sem aðalgrein.

Hafa ber í huga að þau dæmi sem hér birtast eru hvorki hugsuð sem raunverulegar prófspurningar né heldur eru þau atriði sem um er spurt öðrum mikilvægari. Hlutfall meginprófþátta er skilgreint en ekki vægi einstakra dæma. Við gerð prófa er kennurum og skólum frjálst að ákvarða fjöldi og vægi einstakra spurningu að því gefnu að prófað sé út frá viðeigandi markmiðum námskrárinnar og að prófið rúmist innan uppgefinna tímamarka.

Dæmi um viðfangsefni á grunnprófi

Eftirfarandi dæmum um viðfangsefni á grunnprófi í tónfræðum er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja viðfangsefni af sambærilegri þyngd og setja prófið upp með öðrum hætti, svo fremi að heildarvægi prófþátta sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.

I. Munnlegt próf (20 einingar)

1. Nemendur endurtaki (klappi, slái á borðplötu og/eða segi fram á tónatkvæðum) eftirfarandi hryndæmi:

2. Nemendur lesi af blaði (klappi, slái á borðplötu og/eða segi fram á tónatkvæðum) eftirfarandi hrynstef:

3. Nemendur endurtaki (syngi eða blístri) eftirfarandi laglínu:

4. Nemendur lesi af blaði (syngi eða blístri) eftirfarandi stef:

II. Skriflegt próf (60 einingar)

1. Röð hryndæma merkt eftir í heyrn.

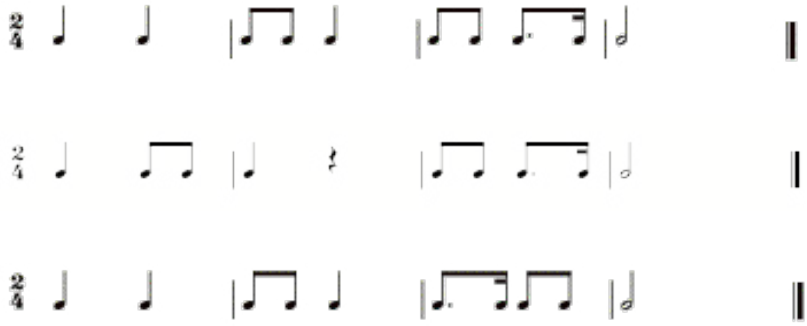

2. Greint eftir heyrn hvort laglína er í tví- eða þrískiptri takttegund.

3. Laghrynur skráður eftir heyrn. Miðað er við að taktvísir og taktafjöldi sé gefinn.

4. Greint eftir heyrn á milli tónstiga.

5. Laglína skráð eftir heyrn. Miðað er við að laghrynur, tóntegund og upphafstónn sé gefinn.

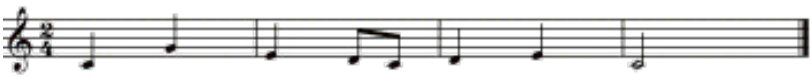

6. Röð laglína merkt eftir heyrn.

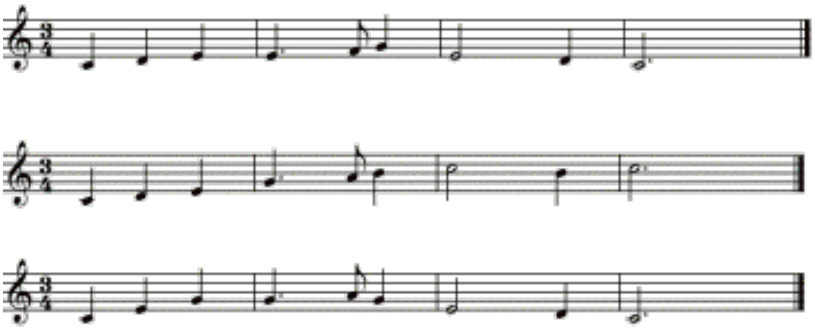

7. Greind tónbil eftir heyrn. Miðað er við að leikið sé eitt tónbil úr hverjum lið.

a)	lítil 3und	stór 3und	hrein 5und
b)	hrein 5und	hrein 4und	hrein 8und
c)	stór 2und	lítil 3und	stór 3und

8. Greindir dúr- og mollþríhljómar eftir heyrn.

9. Hlustun og greining.
– Tóndæmi: Klassíska sinfónían op. 25 eftir Prokofiev, upphaf 1. kafla

a) Nemendur greini þrjú þeirra hljóðfæra sem á er leikið.
b) Nemendur merki við rétt svar.:
- Laglína fer á milli mismunandi hljóðfæra.
- Laglína spiluð af einu hljóðfæri við undirleik annarra hljóðfæra.

c) Merkt við hugtak sem lýsir tónlistinni.

ópera	sinfónía	djass

10. Hlustun og greining.
– Tóndæmi: Trällerliedchen úr „Album für die Jugend“ op. 68 eftir Schumann.

Merkt við eitt atriði í hverjum lið sem samræmist gerð og flutningi verksins.

a) ABA form	AB form	lag og tilbrigði
b) fff	p	
c) andante	allegro	
d) staccato	legato	
e) rólegt	fjörugt	

11. Hlustun og greining.
– Tóndæmi: Vamuvamba, þjóðlag frá Kenía,

Merkt við fimm atriði sem eiga við verkið.

Einsöngur
Kórsöngur
Sinfóníuhljómsviet
Dægurtónlist
Laglína fer á milli mismunandi radda/hljóðfæra
Þrástef í bassa
Eingöngu notuð ásláttarhljóðfæri við undirleik
Er frá Afríku
Er í moll
Er í dúr
Er í tví- eða fjórskiptum takti.

12. D-dúr tónstigi með föstum formerkjum skráður í F-lykli á nótnastreng upp á við frá grunntóni.

13. F-dúr tónstigi með lausum formerkjum skráður í G-lykli á nótnastreng upp á við frá grunntóni.

14. Greining eftirfarandi tónstiga.

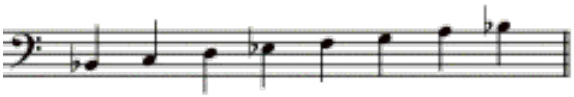

15. Greining eftirfarandi þríhljóma.

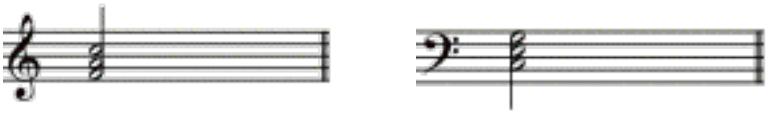

16. Skráning eftirfarandi grunnhljóma með föstum formerkjum.
    a) D-dúr í G-lykli
    b) G-dúr í G-lykli

17. Tónbil skráð upp frá gefnum tónum

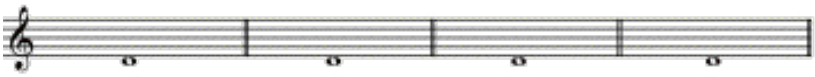

18. Greining tónbila.

19. Skráning taktvísa

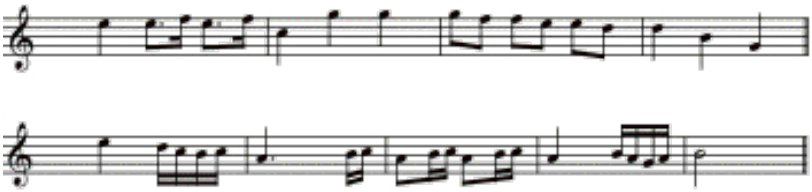

20. Sett taktstrik

21. Botna hrynstef. Miðað er við að dæmið verði alls átta taktar.

22. Tengja orð og tákn

p	með gangandi hraða
með vaxandi styrk	veikt
andante	
ff	mjög sterkt

Dæmi um miðpróf

Eftirfarandi dæmum um viðfangsefni á miðprófi í tónfræðum er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja viðfangsefni af sambærilegri þyngd og setja prófið upp með öðrum hætti, svo fremi að heildarvægi prófþátta sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.

I. Munnlegt próf (20 einingar)

1. Nemendur endurtaki hryn eftirfarandi tóndæmis:

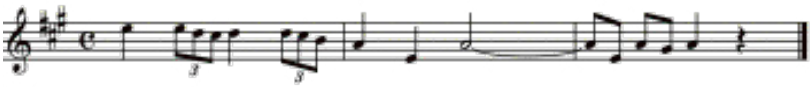

2. Nemendur lesi af blaði (klappi, slái á borðplötu og/eða segi fram á tónatkvæðum) eftirfarandi hryndæmi:

3. Nemendur endurtaki (syngi eða blístri) eftirfarandi laglínu:

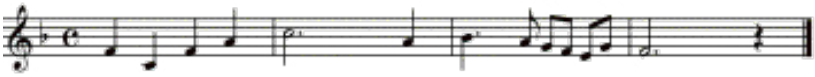

4. Nemendur lesi af blaði (syngi eða blístri) eftirfarandi stef:

II. Skriflegt próf (60 einingar)

1. Laghrynur skráður eftir heyrn. Miðað er við að taktvísir og taktafjöldi sé gefinn.

2. Röð hryndæma merkt eftir heyrn.

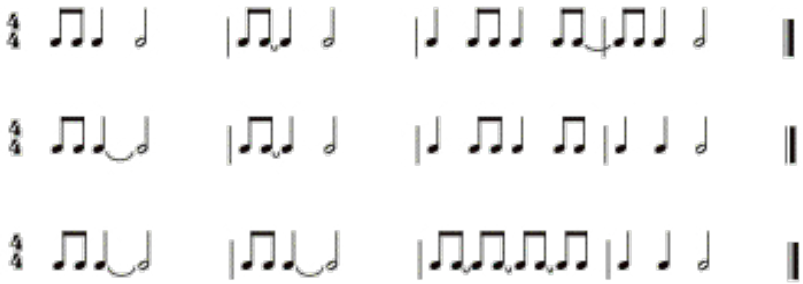

3. Laglína skráð eftir heyrn. Miðað er við að laghrynur og tóntegund sé gefin.

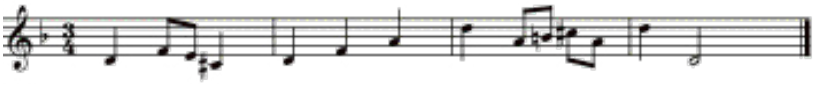

4. Röð laglína merkt eftir heyrn.

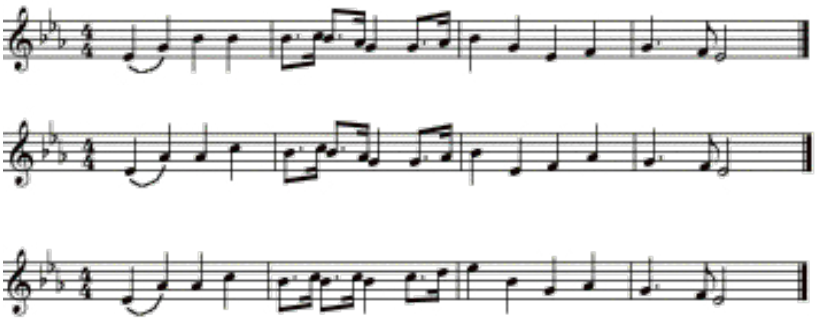

5. Greind tónbil eftir heyrn.

6. Greind og skráð tónbil eftir heyrn upp frá gefnum tónum.

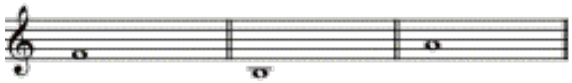

7. Greint eftir heyrn hvort um er að ræða dúr-. moll-minnkaðan eða stækkaðan hljóm.

8. Greindur eftirfarandi hljómagangur:

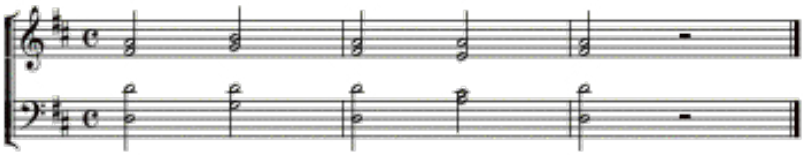

7. Hlustun og greining.
– Tóndæmi: Strengjakvartett í g-moll eftir Debussy, 1. kafli.

Merkt við það sem við á:

a)	sinfónískt verk	kammerverk	einleiksverk
b)	Mozart	Debussy	Jón Leifs
c)	dúr	moll	pentatóník
d)	animato	grazioso	tranquillo

Nefnd tvö hljóðfæri sem heyrast í verkinu.

8. Hlustun og greining. – Tóndæmi: Maiden Voyage eftir Herbie Hancock.

Nefnd fjögur hljóðfæri sem leikið er á í verkinu.

Merkt við þau atriði sem eiga við verkið.

a) tví- eða fjórskiptur taktur
þrískiptur taktur
taktskipti

b) þjóðlagatónlist
rokk
djass

9. Hlustun og greining. – Tóndæmi: Upphaf „For unto us a child is born“ úr Messíasi eftir Händel.

Merkt við í hvaða röð raddirnar koma inn í upphafi þáttarins: sópran – alt – tenór – bassi

Tilgreint á hvaða hljómborðshljóðfæri er leikið.

Merkt við þau atriði sem eiga við (eitt í hverri línu):

a)	eingöngu margröddun	eingöngu fjölröddun	skiptist á milli marg- og fjölröddunar
b)	18. öld	19. öld	20. öld
c)	jafnlangar hendingar		mislangar hendingar

10. H-dúr tónstigi með föstum formerkjum skráður í G-lykli á nótnastreng upp á við frá h’ og hálftónsbil merkt með bogum.

11. Laghæfur molltónstigi sammarka A-dúr skráður með föstum formerkjum í F-lykli á nótnastreng upp og niður ð frá grunntóni.

12. Greining tóntegundar og leiðsögutóns.

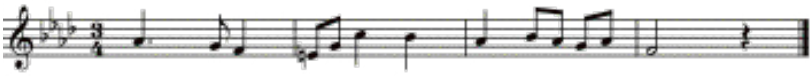

13. Tónflutningur í G-lykil í G-dúr.

14. Tónbil skráð upp frá gefnum tónum.

stækkuð 5und lítil 3und minnkuð 5und

15. Greining tónbila.

16. Skráning þríhljóma í G-lyki með lausum formerkjum.
    a) g-moll
    b) stækkaður hljómur með a’ sem grunntón

17. Greining þríhljóma.

18. Skráning taktvísa

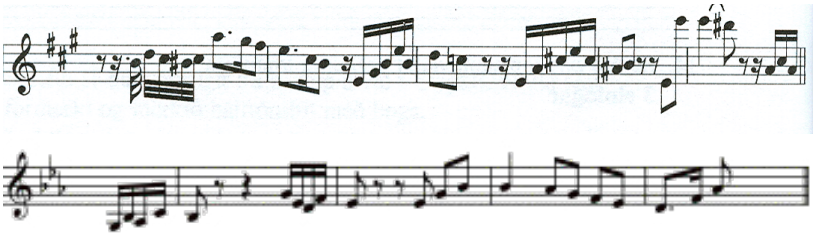

19. Sett taktstrik

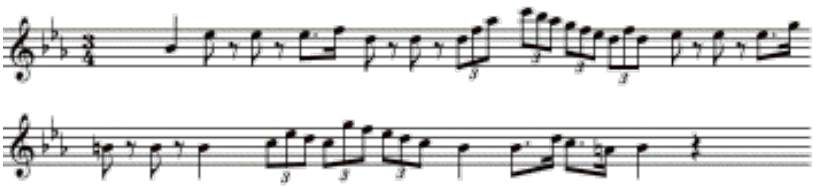

20 Þýðing orða. Miðað er við að svarað sé a.m.k. sex atriðum af átta.

adagio
maestoso
pp
andante
subito p
ritenuto
cantabile
accelerando

Dæmi um framhaldspróf

Eftirfarandi dæmum um viðfangsefni á grunnprófi í tónfræðum er ætlað að skilgreina þyngdarstig prófsins. Fullt eins má velja viðfangsefni af sambærilegri þyngd og setja prófið upp með öðrum hætti, svo fremi að heildarvægi prófþátta sé í samræmi við ákvæði aðalnámskrár tónlistarskóla.

Hljómfræði

Hljómar, hljómasambönd og niðurlög

1. Nemendur greini hljóma og stöðu þeirra:

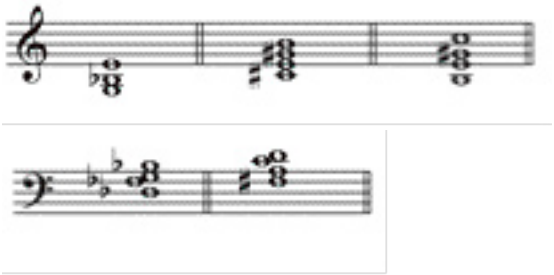

2. Nemendur tilgreini heiti niðurlaga:

A-dúr

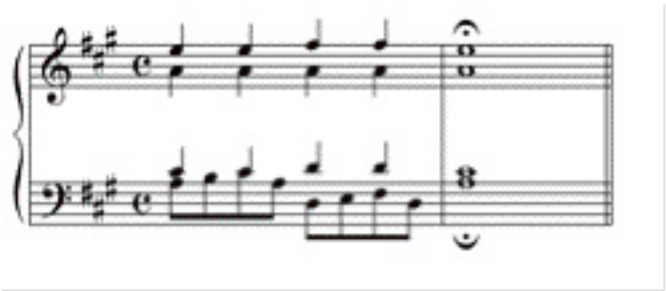

g-moll

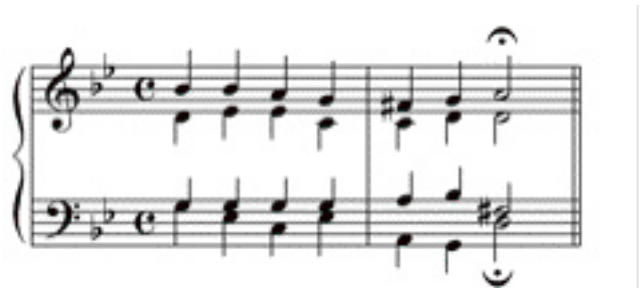

3. Nemendur skrifi eðlilega undirbúningshljóma:

E-dúr

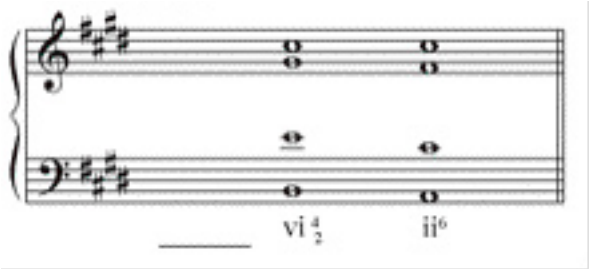

fís-moll

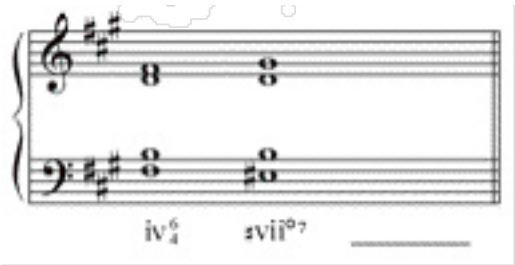

Tóntegundaskipti

4. Skrifuð hljómaröð sem gengur frá e-moll og lýkur með fullgerðum, fullkomnum aðalendi í Es-dúr. Miðað er við að hljómagangurinn verði 10 hljómar að hámarki en ekki þurfi að festa upphafstóntegund í sessi.

Hljómgreining

5. Eftirfarandi hljómsetning J. S. Bach hljómgreind til fullnustu. Merktir séu:
   a) allir hljómar
   b) allir hljómframandi tónar
   c) niðurlög.

Jesu, der du meine Seele (nr. 269)

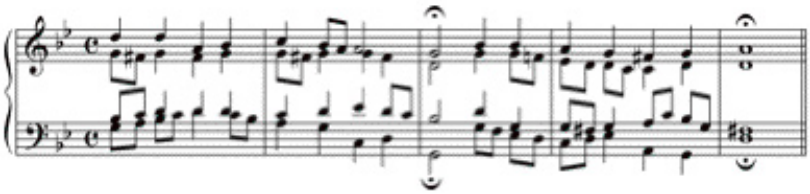

Hljómaröð

6. Skrifuð hljómaröð í g-moll þar sem eftirfarandi atriði komi fram í þessari röð:
   a) Tóntegund fest í sessi
   b) Lögð áherslu á VI með fullminnkuðum sjöundarhljómi
   c) V^7/V með gabblausn
   d) Hefðbundinn gabbendir
   e) Endað á fullgerðum fullkomnum aðalendi þar sem i6/4 kemur fyrir.

   Miðað er við að notaðir séu a.m.k. þrír aðrir sjöundarhljómar í hljómaröðinni en þeir sem um er beðið og sýndar a.m.k. tvær mismunandi leiðir til undirbúnings sjöundarhljómum. Gert er ráð fyrir að hljómaröðin verði ekki skemmri en 15 hljómar.

Tónheyrn

Munnlegt próf

1. Sungin undirbúin laglína. Miðað er við að nemandi syngi á nótnanöfnum eða söngheitum og stjórni.

(Laglína nr. 33 úr 7. hefti The Folk Song Sight Singing Series)

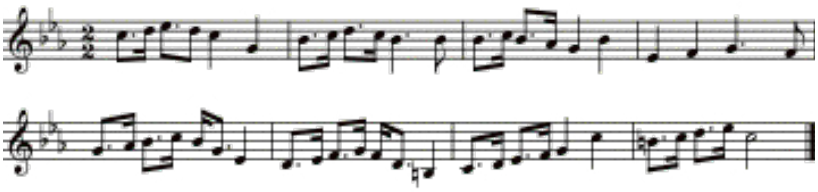

2. Sungin óundirbúin laglína. Miðað er við að nemandi syngi á nótnanöfnum eða söngheitum og stjórni.

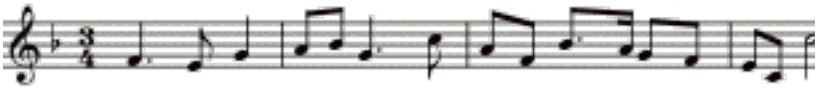

3. Flutt undirbúið hryndæmi. Miðað er við að nemandi noti rödd við flutninginn og stjórni samtímis.

(Hindemith: Elementary training, bls. 49, b)

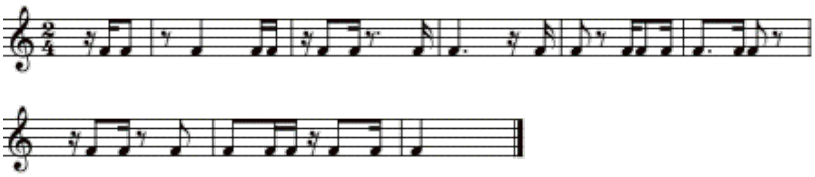

4. Flutt óundirbúið hryndæmi, Miðað er við að nemandi noti rödd við flutninginn og stjórni samtímis.

Skriflegt próf

1. Stakir hljómar. Nemandi greini hvort hljómur sé dúr- eða mollhljómur og í hvaða hljómhvörfum, eða hvort hljómur er minnkaður eða stækkaður.

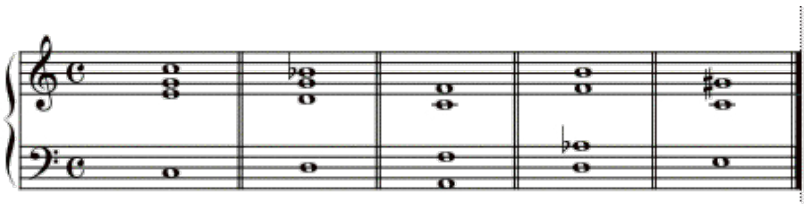

2. Hljómaröð er leikin innan tóntegundar og nemandi rekur hljómana, þ.e. segir til um sæti og hljómhvörf. Gefin eru tvö dæmi.

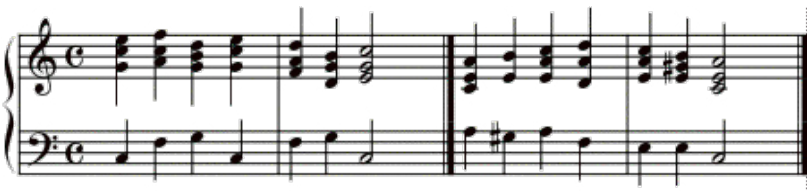

3. Tónbil með meira en áttundarbili. Nota skal nöfn líkt og væru innan áttundar.

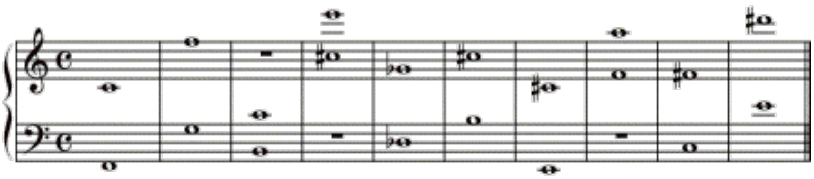

4. Laglína, skráð eftir heyrn.

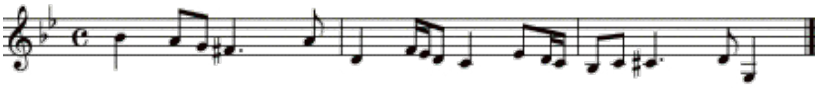

5. Hryndæmi, skráð eftir heyrn.

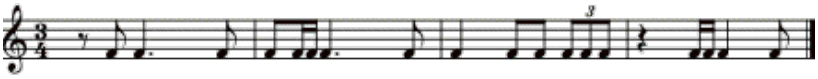

6. Laglína utan tóntegundar, skráð eftir heyrn (Gefin eru tvö dæmi).

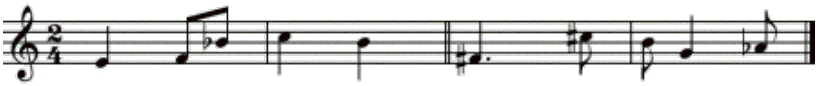

7. Tveggja radda laglína, skráð eftir heyrn.

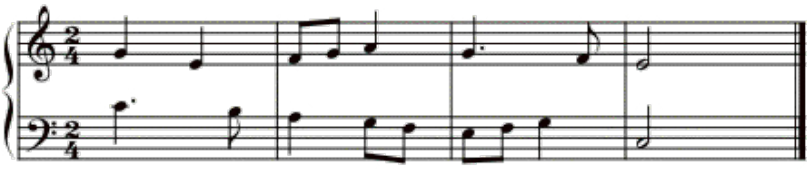

Tónlistarsaga

Hlustun – 30 einingar

Undirbúin hlustun
Miðað er við að tóndæmi séu tekin af áður uppgefnum hlustunarlista sem kennari setur saman hverju sinni.

1. tóndæmi: Upphaf klassísku sinfóníunnar eftir Prokoffiev.
   Nemendur tilgreini höfund og heiti verksins svo og merki við þá tónlistarstefnu sem um ræðir
   I) Síðrómantík
   II) Ný-rómantík
   III) Ný-klassík
   IV) Síðari Vínarskólinn

2. tóndæmi: Upphaf Kyrie kafla úr Missa Pange Lingua eftir Josquin des Prés.
   Nemendur tilgreini höfund og heiti verksins, svo og velji tónsmíðaform þess.
   I) Mótetta
   II) Messa
   III) Kantata
   IV) Óratoría

3. tóndæmi: Moldau úr „Föðurland mitt“ eftir Smetana.
   Nemendur tilgreini höfund, heiti verksins og um hvers konar verk er að ræða
   I) Prógramtónlist
   II) Óperuforleik
   III) „Absolút“-tónlist
   IV) Sinfóníu

4. tóndæmi: Sinfónía op. 21 eftir Anton Webern.
   Nemendur tilgreini höfund, heiti verksins og hvaða tónsmíðatækni einkenni verkið.
   I) Spuni
   II) Tólftónatækni
   III) Minimalismi
   IV) Aleatorik (stýrt tilviljunaval)

Óundirbúin hlustun
Miðað er við að valin séu tóndæmi sem nemendur hafa ekki kynnst í náminu.

5. tóndæmi: Heidenröslein eftir Franz Schubert.
Nemendur velji það hugtak sem best lýsir formgerð lagsins
I) Strófískt
II) Gagnsamið
III) Tilbrigðaform
IV) Þrískipt form ABA

6. tóndæmi: Upphafskafli úr Brandenborgarkonsert nr. 4 eftir J. S. Bach og upphaf sinfóníu nr. 51 eftir J. Haydn.
Nemendur greini á milli hvort dæmið tilheyri klassíska stílnum og hvort tilheyri barokkstílnum, rökstyðji valið og nefni líklega höfunda.

Valspurningar – 20 einingar

Nemendur merki við eitt rétt svar hverju sinni.

1. Kithara og Aulos voru...?
a) Hebresk tónskáld
b) Nöfn á tóntegundum
c) Hljóðfæri Forn-Grikkja
d) Persónur í grískum harmleik

2. Hverjir eru taldir höfundar hins vestræna tónkerfis?
a) Frakkar
b) Gregor 1. páfi og fylgismenn hans
c) Grikkir
d) Niðurlendingar

3. Hvað er fyrsti hápunktur fjölröddunar (1163–1250) kallaður?
a) Ars antiqua tímabilið
b) Ars nova tímabilið
c) Notre - dame tímabilið
d) Trecento

4. Hvað þýðir Renaissance?
   a) Viðgerð
   b) Endurbygging
   c) Endurfæðing
   d) Fegurð

5. Hvað er „cantus firmus“ messa?
   a) Hátíðarmessa
   b) Messa sem smíðuð er utan um eldri laglínu
   c) Messa fyrir kvenraddir eingöngu
   d) Messa þar sem hljóðfæraleikur var áberandi

6. Hvaða nýja tónlistarform er talið marka upphaf barokktímabilsins
   a) Messan
   b) Sinfónían
   c) Óperan
   d) Einleiksverk fyrir hljóðfæri

7. Hvert var höfuðtónskáld barokkóperunnar í Englandi?
   a) Henry Purcell
   b) Ben Jonson
   c) Georg Friedrich Handel
   d) John Gay

8. Concerto grosso má lýsa sem svo...
   a) Þar skiptast á kaflar leiknir af einleikara og leiknir af allri hljómsveitinni
   b) Þar skiptast á kaflar sungnir af kór og leiknir af hljómsveit
   c) Verk fyrir stóra hljómsveit
   d) Þar skiptast á kaflar leiknir af fámennum hópum og leiknir af allri hljómsveitinni

9. Hvert af þessum tónlistarformum lét Bach algerlega afskiptalaust?
   a) Kóralforspil
   b) Einleikskonsertar
   c) Kantötur
   d) Óperur

10. Hver er kallaður faðir strengjakvartettsins?
    a) Joseph Haydn
    b) Michael Haydn
    c) Wolfgang Amadeus Mozart
    d) Christof Willibald Gluck

11. Hver voru sögð höfuðtónskáld Vínar-klassíkurinnar
    a) Michael Haydn, Mozart og Schubert
    b) Joseph Haydn, Mozart og Gluck
    c) Mozart, Beethoven og Schubert
    d) Joseph Haydn, Mozart og Beethoven

12. Hvað er Opera buffa
    a) Gamanópera
    b) Dramatísk ópera
    c) Ópera sem fjallar um guði og goðsagnaverur
    d) Mjög löng ópera

13. Í hvaða sinfóníu sinni notar L.v. Beethoven kór og einsöngvara
    a) Þriðju sinfóníunni
    b) Fimmtu sinfóníunni
    c) Sjöundu sinfóníunni
    d) Níundu sinfóníunni

14. Hvert þessara tónlistarforma varð til á 19. öldinni
    a) Píanósónatan
    b) Opera seria
    c) Sinfóníska ljóðið
    d) Sönglesið (recitativ)

15. Hver var helsta tónskáld kaþólskrar kirkjutónlistar í þýskumælandi löndum Evrópu á 19. öld?
    a) Robert Schumann
    b) Anton Bruckner
    c) Johannes Brahms
    e) Carl Maria von Weber

16. Eftir hvern eru verkin „Kinderszenen“, „Carnaval“ og „Kreisleriana“?
    a) Felix Mendelssohn
    b) Robert Schumann
    c) Anton Bruckner
    e) Hector Berlioz

17. Hvaða tónlistarform er talið hafa liðið undir lok um 1850, en var þó endurreist um tuttugu árum síðar?
    a) sönglagið
    b) óperan
    c) píanókonsertinn
    e) sinfónían

18. Hvað er „verismo“?
    a) stefna í ítalskri óperutónlist á fyrstu árum 19. aldar
    b) stefna í ítalskri óperutónlist á seinni hluta 19. aldar
    c) nafn á óperum Verdis í heild
    e) nafn sem Richard Wagner notaði um ítalska óperutónlist

19. Hverjir eru kallaðir feður Vínarskólans síðari?
    a) A. Schönberg, G. Mahler og C. Debussy
    b) A. Berg, I. Stravinky og A. Schönberg
    c) A. Webern, A. Schönberg og D. Milhaud
    d) A. Schönberg, A. Webern og A. Berg

20. Tónskáldin Terry Riley, Steve Reich og Philipp Glass eru þekktir fulltrúar hvaða stefnu?
    a) Minimalisma
    b) Serialisma
    c) Dadaisma
    d) Ný-klassíkur

Almennar spurningar– stutt svör – 30 einingar

Miðað er við að nemendur svari hverri spurningu í nokkrum línum.

1. Í hvaða tvær andstæðu fylkingar skipuðust tónskáld þýskumælandi landa Evrópu á 19. öld? Skýrið út meginmun fylkinganna og helstu fulltrúa hverrar um sig.

2. Hvernig er ísóritmískri mótettu best lýst? Á hvaða tímibili tónlistarsögunnar var blómatími hennar?

3. Hvernig tengdust tónskáldin Franz Liszt og Richard Wagner; jafnt á tónlistarsviðinu sem og í daglega lífinu?

4. Hvað gerir það að verkum að Töfraflautan eftir W.A. Mozart er ekki flokkuð sem ópera? Undir hvaða flokk fellur hún þá?

5. Hver er grunnhugmyndin á bak við 12 – tóna aðferð Schönbergs?

6. Hver var kveikjan að verkinu „Das Wohltemperierte Klavier“ eftir J.S. Bach og af hverju samanstendur það?

Valspurning – stutt ritgerð – 20 einingar

Nemandi velji eitt eftirfarandi viðfangsefna:

A. Richard Wagner og framlag hans til tónlistarsögunnar.
B. Upphaf óperutónlistarinnar á Ítalíu á 17. öld.
C. Helstu straumar og stefnur sinfónískrar hljómsveitartónlistar á 19. öld
D. Klassíska tímabilið, aðdragandi, einkenni og helstu tónskáld.